

Δ.4. Παρουσιάσεις – κριτικές βιβλίων - εκδηλώσεων

1. Η πολεοδομία στην Ελλάδα από το 1949 έως το 1974

Παρουσίαση και κριτική του τόμου: Α. Δέφνερ, Φ. Λουκίσσας, Μ. Μαρμαράς, Σ. Τσιλένης, Β. Χαστάογλου (επιμέλεια), 2000, Η πολεοδομία στην Ελλάδα από το 1949 έως το 1974, Πρακτικά του 2^{ου} συνεδρίου Εταιρείας Ιστορίας της Πόλης και της Πολεοδομίας – συνδιοργάνωση: Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Η εργασία δημοσιεύθηκε στο Δελτίο του ΕΚΚΕ, Τα 106Γ, 2001.

2. Die kompakte Stadt

Παρουσίαση και κριτική του τόμου: Martin Wentz (επιμέλεια), 2001, Die Kompakte Stadt, σειρά εκδόσεων: Die Zukunft des Städtischen, Frankfurter Beiträge, τόμος 11, έκδοση του Magistrat der Stadt Frankfurt am Main, Campus Verlag, Frankfurt, New York.

Η εργασία, που δημοσιεύθηκε στο πρώτο τεύχος του περιοδικού του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας «Αειχώρος» (τόμος 1 τεύχος 1, Νοέμβριος 2002), προχωρεί ένα βήμα πέρα από την παρουσίαση και κριτική του βιβλίου, και επιχειρεί να αξιολογήσει τη χρησιμότητα των απόψεων που διατυπώνονται σ' αυτό, με έμφαση την ιδέα της «συμπαγούς πόλης», για τη χώρα μας, στο πλαίσιο των προβλημάτων που δημιουργούνται, λόγω αφενός μεν των μεγάλων πυκνοτήτων στα αστικά κέντρα και αφετέρου δε της εκτεταμένης οικιστικής διασποράς στην ύπαιθρο. Τέλος επιχειρείται και η διατύπωση ορισμένων βασικών σημείων ενός μοντέλου αρχών που θα περιέγραφε την έννοια μιας «συμπαγούς πόλης» στα «ελληνικά μέτρα».

3. Μεσόγεια. SOS για το μέλλον της Αττικής

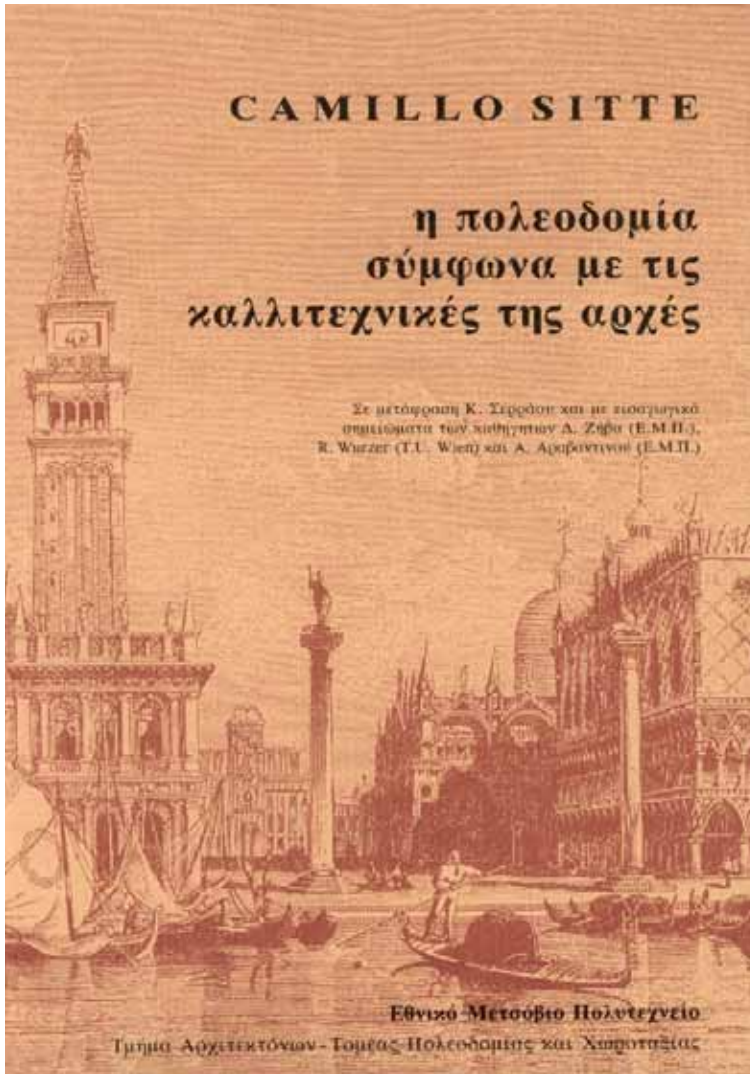
Παρουσίαση και αξιολόγηση της επιστημονικής ημερίδας με τίτλο «Μεσόγεια. SOS για το μέλλον της Αττικής», που οργανώθηκε στις 3 Ιουλίου 2001 από κοινού από τον ΣΕΠΟΧ και τον ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ, με αφορμή τον γενικότερο πρόσφατο προβληματισμό σχετικά με την ρύθμιση του χώρου στην περιοχή των Μεσογείων, ενόψει της επικείμενης τελικής έγκρισης και θεσμοθέτησης της σχετικής Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου. Έμφαση δίνεται επίσης στην εναρκτήρια τοποθέτηση από πλευράς ΣΕΠΟΧ, με αναφορά στην κακή εμπειρία της έως τώρα πολεοδομικής εξέλιξης της Αθήνας, μέσα από την ανάδειξη της διαδικασίας των διαδοχικών επεκτάσεων και της προαστιοποίησης ως βασικής μορφής πολεοδομικής ανάπτυξης του Λεκανοπεδίου της Αθήνας, στις ολέθριες συνέπειες που αυτή είχε και στα προβλήματα που προκλήθηκαν.

Το κείμενο δημοσιεύεται στο: Τα Νέα του ΣΕΠΟΧ, 03/01, 16 Οκτωβρίου 2001.

Δ.5. Μεταφράσεις επιστημονικών βιβλίων

1. **Camillo Sitte, Η πολεοδομία σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές της αρχές, ελληνική μετάφραση από τα γερμανικά του έργου του Camillo Sitte «Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen», Αθήνα 1993**

Ο αυστριακός αρχιτέκτονας Camillo Sitte, διευθυντής τότε της αυτοκρατορικής επαγγελματικής σχολής, ήταν από τους ανθρώπους που, μαζί με μια σειρά άλλων και γερμανών πολεοδόμων αντέδρασαν, απέναντι στη στροφή του πολεοδομικού ενδιαφέροντος (γύρω στα τέλη του 19^{ου} αιώνα) σχεδόν αποκλειστικά προς τους τεχνικούς τομείς και επιχείρησαν να διατυπώσουν ένα άλλο όραμα για την σύγχρονη τότε βιομηχανική πόλη με επίκεντρο την πολεοδομική και αρχιτεκτονική ποιότητα του αστικού χώρου.

Το βιβλίο «Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen», που πρωτοδημοσιεύθηκε στη

Βιέννη το 1889, ήρθε ως έκφραση αυτής της προσπάθειας και επηρέασε την εξέλιξη της σύγχρονης πολεοδομίας με αποφασιστικό τρόπο. Μέσω μεταφράσεων του έργου αυτού σε έως τώρα οκτώ γλώσσες, μπόρεσαν οι ιδέες του Sitte να τύχουν της ανάλογης προσοχής στις περισσότερες απ' τις ευρωπαϊκές χώρες, όπως επίσης και στην Αμερική. Στη χώρα μας, εξαιτίας της έλλειψης μιας ελληνικής μετάφρασης του βιβλίου, έμεινε το έργο του Camillo Sitte σχεδόν άγνωστο. Αυτό το κενό σκοπεύει να καλύψει η παρούσα ελληνική μετάφραση, την οποία ανέλαβα μετά από προτροπή του καθηγητή μου Rudolf Wurzer (TU Wien). Η έκδοση του βιβλίου έγινε τον Ιανουάριο του 1993, από τον Τομέα Πολεο-

δομίας και Χωροταξίας, με πρωτοβουλία των καθηγητών μου του ΕΜΠ Α. Αραβαντινού και Γ. Σαρηγιάννη. Σημαντική βοήθεια στο όλο εγχείρημα προσέφερε επίσης το Ludwig Boltzmann - Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung του Πολυτεχνείου της Βιέννης.

Το βιβλίο απευθύνεται σε αρχιτέκτονες και πολεοδόμους, σε μηχανικούς, τοπογράφους, συγκοινωνιολόγους, κριτικούς και θεωρητικούς των θεμάτων της πόλης, σπουδαστές και γενικά σε οποιονδήποτε σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα με την παραγωγή του δομημένου χώρου, αλλά και στον απλό μη «ειδικό» αναγνώστη, που ενδιαφέρεται για την εξέλιξη και τη μορφή του περιβάλλοντος στο οποίο ζει και θέλει να διαμορφώσει μια τεκμηριωμένη άποψη. Αποτελεί δε αναμφισβήτητα ένα χρήσιμο εφόδιο, μιας και οι ιδέες, αλλά κυρίως οι **προβληματισμοί του C. Sitte μοιάζουν σήμερα στη χώρα μας να είναι περισσότερο επίκαιροι απ' όσο ποτέ άλλοτε.**

Η έκδοση **προλογίζεται** από τον τότε πρόεδρο του Τμήματος Αρχιτεκτόνων, καθηγητή Δ. Ζήβα και συμπληρώνεται από δύο επιπλέον εισαγωγικά άρθρα των καθηγητών R. Wurzer, για τη ζωή και το γενικότερο έργο του C. Sitte και Α. Αραβαντινού, για τη σημασία του έργου του C. Sitte για τη σύγχρονη πολεοδομία στην Ελλάδα.

2. Ιωάννη Δεσποτόπουλου, Η ιδεολογική δομή των πόλεων, ελληνική μετάφραση από τα γερμανικά του βιβλίου: Jan Despo, «Die Ideologische Struktur der Städte», Αθήνα 1997

Το περιεχόμενο του γνωστού βιβλίου του καθηγητή Γιάννη Δεσποτόπουλου «Die ideologische Struktur der Städte» υπήρξε αρχικά αντικείμενο διάλεξης, που δόθηκε το 1966 στην Akademie der Künste Berlin. Σε βιβλίο πρωτοκυκλοφόρησε στα γερμανικά από την Gebrüder Mann Verlag, Berlin το 1973. Το έργο μεταφράστηκε στα ελληνικά το 1997 από τον Κ. Σερράο και αμέσως μετά

εκδόθηκε από τις «Πανεπιστημιακές Εκδόσεις ΕΜΠ» με εισαγωγικά σημειώματα των Γιώργου Μ. Σαρηγιάννη και Γιώργου Τζιτζιλιάκη και επιμέλεια του Κώστα Θεολόγου.

Δ.6. Άρθρα στον περιοδικό και ημερήσιο τύπο (επιλογή)

1. Κατευθύνσεις για την κυκλοφοριακή ρύθμιση και ανάπλαση της περιοχής Αγ. Παντελεήμονα, Η Φωνή του Αλίμου, αρ. 234, Ιούνιος 1997.

Το άρθρο αυτό αφορά μια συνοπτική παρουσίαση σχετικής μελέτης που εκπόνησα στα πλαίσια ομάδας εργασίας του Δήμου Αλίμου. Κύριος σκοπός ήταν η δημοσιοποίηση του περιεχομένου της μελέτης, ώστε να ενημερωθούν οι ενδιαφερόμενοι δημότες. Το άρθρο ξεκινά εντοπίζοντας το πρόβλημα, που αποτελεί και αιτία για την κινητοποίηση του Δήμου, ο οποίος προκάλεσε τη σύνταξη της μελέτης. Αυτό αφορά συνοπτικά την ανεξέλεγκτη διαμπερή διέλευση οχημάτων μέσα από τη γειτονιά, την ανοργάνωτη έως ασύδοτη στάθμευση αυτοκινήτων και τέλος τη δυσχέρεια στην ασφαλή κίνηση των πεζών. Στη συνέχεια εκτίθενται οι στόχοι της πρότασης και τέλος με διαγραμματικό τρόπο το περιεχόμενό της. Αυτό εντοπίζεται στα εξής σημεία: (α) Ιεράρχηση του οδικού δικτύου της γειτονιάς σε τέσσερις κατηγορίες και επιμέρους προτάσεις για αντίστοιχες διαμορφώσεις του χώρου, (β) περιορισμός της ξένης διαμπερούς κίνησης ΙΧ και φορτηγών με λήψη κυκλοφοριακών μέτρων και κατάλληλες διαμορφώσεις και (γ) διευθέτηση των κινήσεων στο εσωτερικό και στην περίμετρο της περιοχής με κατάλληλη σήμανση.

2. Τα αποτελέσματα της έρευνας και οι απόψεις των Δημοτών για τις κυκλοφοριακές προτάσεις στην περιοχή Αγ. Παντελεήμονα, Η Φωνή του Αλίμου, αρ. 237, Δεκέμβριος 1997

Το άρθρο αυτό εκθέτει τα αποτελέσματα από την επεξεργασία ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από ενδιαφερόμενους δημότες και σχετίζονταν με την αποδοχή ή μη του συνόλου, καθώς και επιμέρους μερών μελέτης που αφορούσε τη σύνταξη «κατευθύνσεων για την κυκλοφοριακή ρύθμιση και ανάπλαση της περιοχής Αγ. Παντελεήμονα», την οποία εκπόνησα στα πλαίσια ομάδας εργασίας του Δήμου Αλίμου. Το άρθρο, αφού εκθέσει το ιστορικό της εκπόνησης της μελέτης και της διενέργειας άτυπων συμμετοχικών διαδικασιών με διοργάνωση ανοικτής συγκέντρωσης και συμπλήρωση ερωτηματολογίων, εντοπίζει το ενδιαφέρον του στο τελευταίο. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζεται μια σειρά συμπερασμάτων που αφορούν μεταξύ άλλων το είδος των διαδρομών που γίνονται με το ΙΧ, το είδος των διαδρομών που γίνονται με τα πόδια, τα σημαντικότερα διαπιστούμενα προβλήματα, τις ενδεδειγμένες λύσεις, καθώς επίσης και τις απόψεις των δημοτών για συγκεκριμένες προτάσεις που διατυπώνονται στα πλαίσια της παραπάνω μελέτης. Από την επεξεργασία αυτή γίνεται φανερή η γενική αποδοχή των εκτιμήσεων και θέσεων της ομάδας εργασίας από τους δημότες, αλλά και ο ενθουσιασμός τους για την πρωτοβουλία της επικοινωνίας μαζί τους με τη χρήση του ερωτηματολογίου που αναφέρθηκε παραπάνω καθώς επίσης και του σχετικού ενημερωτικού εντύπου που το συνόδευε.

3. Το φαινόμενο της οικιστικής διασποράς και η πρόκληση της συμπαγούς και δικτυωμένης πόλης, στο: Τα Νέα του ΣΕΠΟΧ, 02/03

Το κείμενο παρουσιάστηκε στα πλαίσια χαιρετισμού εκ' μέρους του Συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών στην ημερίδα με θέμα «Προαστιακή πρόκληση, ενίσχυση της αστικότητας, οικιστική διαφοροποίηση», που διοργανώθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ και του Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης επ' ευκαιρία της προκήρυξης του διαγωνισμού EUROPAN 7 (Θεσσαλονίκη, 31.3.2003) (βλ. Κεφ. Η1, σημείο 15).

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη δύο αλληλένδετων μεταξύ τους φαινομένων, που καθορίζουν την οικιστική εξέλιξη των ελληνικών πόλεων, δηλαδή απ' τη μια μεριά στην προαστιοποίηση ολόκληρων περιφερειών και απ' την άλλη στη διάλυση των πόλεων. Τα παραπάνω, που εξελίσσονται τα τελευταία χρόνια σε ιδιαίτερα φλέγοντα θέματα, ακριβώς επειδή συνδέονται με κρίσιμα για την μελλοντική εξέλιξη της ποιότητας ζωής στις αστικές περιοχές, ζητήματα, αντιπαρατίθενται με την ιδέα της «συμπαγούς» (compact city) και «δικτυωμένης πόλης» (connected city). Οι απόψεις αυτές προβάλλουν τελευταία ως «αντίδοτο» απέναντι στο πρόβλημα, αλλά και (στο υπό διαμόρφωση αναθεωρημένο κείμενο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πολεοδόμων για τη νέα «Χάρτα της Αθήνας») ως κυρίαρχο όραμα για την πόλη του 21ου αιώνα.

4. Ο ρόλος των υπαίθριων χώρων στο περιβάλλον της πόλης και στην υγεία των κατοίκων, 4^ο πανελλήνιο συνέδριο «προαγωγής και αγωγής υγείας» (περιοδικό «Νέα υγεία»)

Η εργασία αυτή παρουσιάστηκε πανελλήνιο συνέδριο «Προαγωγής και Αγωγής Υγείας», που οργανώθηκε από την Ελληνική Εταιρεία Προαγωγής και Αγωγής Υγείας (Αθήνα, 8 - 10 Δεκεμβρίου 2005). Στο πρώτο μέρος γίνεται αναφορά στο ιστορικό της συζήτησης γύρω από την ανάγκη ενός σχεδιασμού που θα λαμβάνει υπόψη του τις επιπτώσεις της αστικής ανάπτυξης στο περιβάλλον της πόλης και κατ' επέκταση και στην ποιότητα ζωής και στην υγεία των κατοίκων. Εκτίθενται οι προβληματισμοί του τεχνικού και του ιατρικού κόσμου των μέσων του 19^{ου} αιώνα με αναφορά σε κείμενα του αυστριακού αρχιτέκτονα και πολεοδόμου Camillo Sitte, καθώς και του έλληνα γιατρού καθηγητή Γέωργιου Βάφα.

Μετά από μια σύντομη αναφορά στη σημερινή κατάσταση του αστικού χώρου και στα σχετικά προβλήματα που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής και τον κάτοικο, αναλύονται σημαντικά αποτελέσματα της σύγχρονης έρευνας όσον αφορά το ρόλο που μπορούν να παίξουν οι ελεύθεροι χώροι πρασίνου στην υγεία των κατοίκων. Έμφαση δίνεται μεταξύ άλλων σε ζητήματα όπως η ανανέωση του οξυγόνου της ατμόσφαιρας, το φίλτράρισμα της σκόνης, ο περιορισμός του θορύβου, η βελτίωση των συνθηκών μικροκλίματος, η εξασφάλιση οικιασμού, η συμβολή στον καλύτερο αερισμό της πόλης και στην προστασία από την

ανάπτυξη συνθηκών καύσωνα, η προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, η προστασία από πλημμύρες, καθώς επίσης και η συμβολή στον αντισεισμικό πολεοδομικό σχεδιασμό.

5. Δημοσιεύσεις άρθρων- σχολίων για επίκαιρα θέματα αστικού σχεδιασμού, ως «Παρατηρητής», στη στήλη «Πόλις» της εφημερίδας «Ελεύθερος Τύπος»

- › Το μεγάλο στοιχείο, 6.11.2007, σε άρθρο με τίτλο «Από ψηλά η πόλη αποκαλύπτει το πρόσωπό της».
- › Επιβεβλημένες οι αλλαγές, 11.12.2007, σε άρθρο με τίτλο «Ανάπλαση της ανάπλασης στην Ομόνοια».
- › Δημόσιο αγαθό, 7.2.2008. Σχόλιο σε άρθρο με τίτλο «Ασφαλείς μαθητές στην πόλη».
- › Να δούμε ξανά τα κρίσιμα σημεία, 20.5.2008, σε άρθρο με τίτλο «Ακατάλληλη πόλη για έκτακτα περιστατικά».
- › Επανάκτηση του δημόσιου χώρου, 5.6.2008, σε άρθρο με τίτλο «Τεχνητή αναπνοή στην Αθήνα».
- › Διατύπωση απόψεων σε συνέντευξη σε άρθρο της 25.6.2008, με τίτλο «Το δίλημμα για την Τεχνόπολη».
- › Αυθαίρετη και νόμιμη δόμηση εκτός σχεδίου, 17.9.2008, σε άρθρο με τίτλο «Αθήνα δεν είναι μόνο η Αθήνα».
- › Ενεργή και συστηματική συμμετοχή στα κοινά, 7.10.2008, σε άρθρο με τίτλο «Οι Αθηναίοι διεκδικούν τους ελεύθερους χώρους».
- › Κουκουλώνουν» την παρανομία, 2.4.2009, σε άρθρο με τίτλο «15.000.000 τμ. κλεισμένοι ημιυπαίθριοι μόνο στην Αθήνα».
- › Οικιστική ανάπτυξη, 16.5.2009, σε άρθρο με τίτλο «Μεγάλα έργα με ... μαμή την κρίση».

6. Λοιπά δημοσιεύματα. Αναφορές / συνεντεύξεις στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο

- › Η Καθημερινή 6.1.2008. «Τώρα η Αθήνα εισβάλλει στη Β. Αττική». Διατύπωση απόψεων για την «ανεξέλεγκτη και εκτός σχεδίου πολεοδομική ανάπτυξη».
- › Η Καθημερινή 6.3.2010. «Μία όραση για την Αθήνα, πρόκληση για ποιότητα ζωής. Το Πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης στο Ίλιον, ένα στοιχείο για όλη την Αθήνα». Διατύπωση απόψεων στο κείμενο με τίτλο «Ένα όραμα με οφέλη για όλη την πόλη».
- › Α-περιβάλλον, Ειδική έκδοση της Απογευματινής (Ε. Δριβρα), Τεύχος 12, Απρί-

- λιος 2010, «Πάρκο Τρίτση, το «Hyde Park» της Αθήνας». Συνέντευξη με θέμα «Το Όραμα για το Πάρκο».
- › ECOTEC (Μ. Σταθακόπουλος), Φεβρουάριος 2011, «Περιβαλλοντικό καταφύγιο. Πάρκο Τρίτση: Ένα 'στοίχημα' για την Αττική, το περιβάλλον, τον άνθρωπο, την πολιτεία». Συνέντευξη.
  - › Veto, 11.4.2010. «Παρέα με τις φαλαρίδες και τους κορμοράνους μια ανάσα από την Ομόνοια. Το Πάρκο Αντώνης Τρίτσης (έξι φορές μεγαλύτερο από τον Εθνικό Κήπο) στο Ίλιον, ένα από τα μεγαλύτερα καταφύγια άγριας ζωής του Λεκανοπεδίου. Συνέντευξη.
  - › Η Καθημερινή (Ν. Βατόπουλος), 6.3.2010, «Μια όαση στη δυτική Αττική. Το Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης στο Ίλιον είναι στοίχημα για όλη την Αθήνα». Συνέντευξη / αναφορά.
  - › Έθνος της Κυριακής (Δ. Λάγιου) 24.10.2010, «Πάρκο Αντώνης Τρίτσης. Ύστερα από χρόνια εγκατάλειψης ένα σπάνιο οικοσύστημα ξαναζεί στην Αττική». Συνέντευξη / εκτενής αναφορά.
  - › Herald Tribune (Γ. Georgiopolou), 29.3.2011, «Fresh hope for the Antonis Tritsis Park as new management takes the helm». Συνέντευξη/ αναφορά.
  - › Realnews / Realplanet (Α. Σιμιτσιάδη), 8.5.2011, «Ανθίζει ξανά το Πάρκο Τρίτση». Αναφορά.
  - › Έθνος (Μ. Νικολοπούλου) 20.8.2011. «Ξεινά το Πράσινο Ταμείο. Πορτοφόλι για το περιβάλλον». Συνέντευξη / αναφορά.
  - › Λειφώρος Ανάπτυξη, Τεύχος 47, Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος 2011, «Πάρκο Τρίτση: Κιβωτός, παλαιοί σπόροι για νέες καλλιέργειες». Αναφορά.
  - › Review CSR, 1.11.2011, «Πράσινο Ταμείο. 400 εκατ. Ευρώ σε περιβαλλοντικά έργα μέχρι το 2014». Αναφορά / συνέντευξη.
  - › Λειφώρος Ανάπτυξη, Τεύχος 50, Απρίλιος – Μάιος – Ιούνιος 2012, «Πράσινο Ταμείο, έργα ζωής για το περιβάλλον». Συνέντευξη.
  - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 15.7.2012, «Το Πράσινο Ταμείο διαθέτει πλέον τα λεφτά αλλά οι Δήμοι δεν κάνουν τις απαλλοτριώσεις». Αναφορά.
  - › Realnews / Realplanet (Α. Κόντης), 25.11.2012, «'Πέταξαν' 1,81 δις Ευρώ από το Πράσινο Ταμείο. Στο βωμό του μνημονίου θυσιάζονται οι φόροι που εισπράχθηκαν για αναδασώσεις, πυροπροστασία, αναπλάσεις και προστασία του περιβάλλοντος». Αναφορά / συνέντευξη.
  - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 12.12.2012, «Περιβαλλοντικό ισοζύγιο πλέον μόνο στα χαρτιά». Αναφορά.
  - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 16.2.2013, «Πρώτοι ελεύθεροι χώροι από το Πράσινο Ταμείο. Απαλλοτριώθηκαν 22 εκτάσεις σε όλη τη χώρα με τα χρήματα που

- συγκεντρώνονται από τα αυθαίρετα και τους ημιυπαίθριους». Αναφορά / συνέντευξη.
- › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 10.2.2013, «Με το σταγονόμετρο οι πόροι για πράσινο». Αναφορά / συνέντευξη.
  - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 21.2.2013, «Νέο Πρόεδρο για Πράσινο Ταμείο ζητεί το ΥΠΕΚΑ». Αναφορά.
  - › ECOTEC (Μ. Σταθακόπουλος), Μάρτιος 2013, «Ένα μικρό 'μεγάλο' Πράσινο Ταμείο. Παρά το ψαλίδισμα χρηματοδοτεί την καινοτομία». Συνέντευξη.
  - › Έθνος (Μ. Νικολοπούλου) 15.5.2013. «Τα αυθαίρετα χρηματοδοτούν το ... πράσινο». Αναφορά / συνέντευξη.
  - › Realnews / Realplanet (Λ. Παπαδοπούλου), 16.6.2013, «Μνημόνιο στα οικοσυστήματα της Ελλάδας», «Ακόμα πιο άδειο το Πράσινο Ταμείο». Αναφορά / συνέντευξη.
  - › Η Εφημερίδα των Συντακτών (Χ. Τζαναβάρα) 21.5.2013, «Το παρασκήνιο ενός αποκεφαλισμού». Αναφορά / συνέντευξη.
  - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 25.5.2013, «Αλλαγή ΔΣ στο Πράσινο Ταμείο με σιοπιμότητες». Αναφορά.
  - › Η Καθημερινή (Π. Μανδραβέλης), 29.5.2013, « 'Πράσινο Ταμείο' του ΠΑΣΟΚ;». Αναφορά.

Δ.7. Επιμέλεια εκδόσεων

Πέρα από την ουσιαστική επιστημονική συμβολή στη συγγραφή βιβλίων και άρθρων, καθώς επίσης και στη μετάφραση κλασικών επιστημονικών βιβλίων πολεοδομίας, που προαναφέρθηκε, είχα επίσης την επιμέλεια των παρακάτω εκδόσεων:

- C. Sitte, «**Η πολεοδομία σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές της αρχές**», έκδοση Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Αθήνα 1993.
- Α. Αραβαντινός, «**Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου**», εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 1997/98, επανέκδοση 2007.
- ΕΜΠ, ΣΠΕ, «**Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο – Επιπτώσεις στον αστικό χώρο**» Σεμινάρια Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης ΕΜΠ 1998 – 1999. Κείμενα εισηγήσεων, έκδοση ΚΣΕ, ΣΠΕ, Αθήνα 2000.
- ΕΜΠ, ΣΠΕ, «**Παρόδιες χρήσεις γης στο Κύριο Οδικό Δίκτυο**», Μέρος Α: Το πρόβλημα και προκαταρκτικές κατευθύνσεις, έκδοση ΣΠΕ, Αθήνα 1997.
- ΕΜΠ, ΣΠΕ, «**Πολεοδομική και κυκλοφοριακή κατάσταση εισόδων πόλεων**». Η περίπτωση της ευρύτερης Αθήνας, έκδοση ΣΠΕ, Αθήνα 2000
- ΕΜΠ, ΣΠΕ, «**Χρήσεις γης στο Κύριο Οδικό Δίκτυο**». Δράσεις για την αντιμετώπιση της γραμμικής παρόδιας δόμησης, έκδοση ΤΕΕ, Αθήνα 2001.
- ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ), «**Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα**», τμητικός τόμος για τον καθηγητή Αθανάσιο Ι. Αραβαντινό, επιμέλεια: Δ. Οικονόμου, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος, Αθήνα, 2004.
- Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ), «**Τα νέα του ΣΕΠΟΧ**», τριμηνιαία έκδοση του ΣΕΠΟΧ. Συντονιστής συντακτικής επιτροπής: Κ. Σερράος (για τα τεύχη υπ. αρ. 1 και 2 / 2004).
- **Metropolitan Interventions Athens 2012. Exchange of European experiences.** Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Σερράος, Thomas Greve, Προπομπός, Αθήνα 2016.
- **Αυθαίρετη Δόμηση. Αναζητώντας την στάθμιση μεταξύ πολιτικής, επιστήμης και συνταγματικών επιταγών.** Σειρά: Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ - Τεύχος 1. Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Σερράος, Δημήτρης Μέλισσας, Σάκκουλας, Αθήνα 2017.
- **Οργάνωση Χρήσεων και Δραστηριοτήτων κατά τη διαδικασία του σχεδιασμού του χώρου.** Σειρά: Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ - Τεύχος 2. Επιμέλεια: Δημήτρης Μέλισσας, Κωνσταντίνος Σερράος, Σάκκουλας Αθήνα 2017.

- **Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός.** Σειρά: Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ - Τεύχος 3. Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Σερράος, Δημήτρης Μέλισσας, Σάκκουλας Αθήνα 2018.
- **Urban Resilience, Climate Change and Adaptation. Coping with Heat Islands in the Dense Urban Area of Athens,** Greece. Frank Othengrafen, Konstantinos Serraos (eds.). Hannover and Athens, December 2017.

E. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

E.1. Συμμετοχή στην οργάνωση και διεξαγωγή μαθημάτων

1. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων – προπτυχιακές σπουδές

1.1 Πολεοδομία III, (7^ο εξάμηνο 1996/97), ενότητα μαθημάτων: Μετασχηματισμός αστικών λειτουργιών ως συνέπεια γενικότερων εξελίξεων, προγραμμάτων και έργων - γειτνίαση με μνημειακά σύνολα.

Κάλυψη του αντικειμένου: «Λειτουργική - πολεοδομική συνύπαρξη των αρχαιολογικών χώρων και του οικισμού. Η περίπτωση της Αρχαίας Κορίνθου».

1.2 Πολεοδομία III, (7^ο εξάμηνο 1997/98).

Κάλυψη του αντικειμένου: «Εφαρμοζόμενοι τύποι πολεοδομικών μελετών στην Ελλάδα σύμφωνα με τον ισχύοντα οικιστικό νόμο».

1.3 Πολεοδομία II, (6^ο εξάμηνο 1998/99), Πολεοδομική ανάλυση και σχεδιασμός II».

Συμμετοχή στο μάθημα στα πλαίσια του φροντιστηρίου του καθηγητή Α. Αραβαντινού.

1.4 Πολεοδομία I: Αναλυτική προσέγγιση του αστικού χώρου, 5^ο εξάμηνο.

Σύμφωνα με τον οδηγό σπουδών 2003-2004, το περιεχόμενο του μαθήματος προσδιορίζεται ως εξής: «Αναλυτική προσέγγιση του αστικού χώρου. Η συγκρότηση του αστικού χώρου σε συνάρτηση με οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες: Πόλη περιφέρεια, πολεοδομικές ενότητες, πολεοδομικές λειτουργίες, κέντρα πόλης. Αστικός ιστός. Δημόσιος και ιδιωτικός χώρος. Διαδικασίες και τύποι ανάπτυξης του αστικού χώρου. Θέματα ιδιοκτησίας και τιμών γης στην Ελλάδα. Η έννοια του σχεδιασμού. Σχεδιασμός του χώρου στην Ελλάδα. Π. Σ. Πρωτεύουσας. Εισαγωγή στην πολεοδομική ανάλυση».

- 2004/05. Διδακτική ομάδα: Κ. Γεράρδη, Δ. Γεωργουλής, Δ.Ν. Καρύδης, Ν. Μπελαβίλας, Ι. Πολύζος, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, (Κ. Σερράος). Θέμα άσκησης: Η οικιστική ζώνη Μοσχάτου-Καλλιθέας-Παλαιού Φαλήρου και το (αντίστοιχο) παραλιακό μέτωπο του Φαληρικού Όρμου.
- 2005/06. Διδακτική ομάδα: Κ. Γεράρδη, Δ. Γεωργουλής, Δ.Ν. Καρύδης, Ν. Μπελαβίλας, Γ. Πολύζος, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Δραπετσώνα.
- 2006/07. Διδακτική ομάδα: Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Οδός Πειραιώς.
- 2007/08. Διδακτική ομάδα: Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Οι σταθμοί του Μετρό της Αθήνας.

- 2008/09. Διδακτική ομάδα: Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ο Δήμος Δραπετσώνας και η ευρύτερη περιοχή του.
- 2009/10. Διδακτική ομάδα: Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα (διδάσκουσα ΠΔ 407), Μ. Μάρκου (εκλεγμένη λέκτορας) Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Η κεντρική Ελευσίνα.
- 2016/17. Διδακτική ομάδα: Σ. Λυκογιάννη, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος (συντονιστής), Ε. Χανιώτου, Α. Βασιλαρά (ΕΔΙΠ). Θέμα άσκησης: Το Εμπορικό Τρίγωνο της Αθήνας.
- 2017/18. Διδακτική ομάδα: Μ. Μάρκου (συντονίστρια), Κ. Σερράος, Ε. Χανιώτου Κ. Βαλεριάνου (ΕΔΙΠ), Α. Βασιλαρά (ΕΔΙΠ). Θέμα άσκησης: Πειραιάς, το κέντρο της πόλης.
- 2018/19. Διδακτική ομάδα: Ε. Κλαμπατσέα, Σ. Λυκογιάννη, Δ. Μέλισσας, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος (συντονιστής), Ε. Τσίγκας (ΕΔΙΠ), Ε. Χανιώτου. Θέμα άσκησης: Η Πειραιϊκή Χερσόνησος.

1.5 Πολεοδομία II: Επεμβάσεις στον αστικό χώρο, 6^ο εξάμηνο.

Σύμφωνα με τον οδηγό σπουδών 2003-2004, το περιεχόμενο του μαθήματος προσδιορίζεται ως εξής: «Σχεδιαστικές επεμβάσεις στον αστικό χώρο. Πολεοδομικές παρεμβάσεις: αναδρομή, τάσεις, οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες. Πολεοδομικές λειτουργίες, χρήσεις γης, δείκτες και συντελεστές, πρότυπα. Τύποι πολεοδομικών σχεδίων. Επεντάσεις, αναπλάσεις, σημειακές παρεμβάσεις. Στρατηγικός αστικός σχεδιασμός. Παραδείγματα πολεοδομικών παρεμβάσεων: προϋποθέσεις και επιπτώσεις, ωφελούμενοι και θιγόμενοι. Ελληνική πολεοδομική νομοθεσία. Διοικητική υποδομή και πλαισίωση. Κράτος, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς. Κυκλοφορία, κέντρα πόλης, ελεύθεροι κα δημόσιοι χώροι».

- 2004/05. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Κ. Γεράρδη, Δ.Γεωργουλής, Μ. Μαντουβάλου, Μ. Μαυριδίου, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, (Κ. Σερράος). Θέμα άσκησης: Η οικιστική ζώνη Μοσχάτου-Καλλιθέας-Παλαιού Φαλήρου και το (αντίστοιχο) παραλιακό μέτωπο του Φαληρικού Όρμου.
- 2005/06. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Κ. Γεράρδη, Δ. Γεωργουλής, Ε. Κλαμπατσέα, Μ. Μαντουβάλου, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Δραπετσώνα.
- 2006/07. Διδακτική ομάδα: Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Οδός Πειραιώς.
- 2007/08. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Δ. Μέλισσας, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Οι σταθμοί του Μετρό της Αθήνας.

- 2008/09. Διδακτική ομάδα: Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ο Δήμος Δραπετσώνας και η ευρύτερη περιοχή του.
- 2009/10 (συντονιστής μαθήματος). Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα (διδάσκουσα ΠΔ 407), Μ. Μάρκου (εκλεγμένη λέκτορας) Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Η κεντρική Ελευσίνα.
- 2010/11. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Π. Θεοδωρά (407/80) Ε. Κλαμπατσέα, Σ. Μαυρομάτη (407/80), Μ. Μάρκου (συντονίστρια μαθήματος), Δ. Μέλισσας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ο Δήμος Μοσχάτου.
- 2013/14. Διδακτική ομάδα: Ν. Μπελαβίλας (συντονίστρια μαθήματος), Δ.Ν. Καρύδης, Ει. Κλαμπατσέα, Π. Θεοδωρά, Ρ. Λυκογιάννη, Ε. Χανιώτου, Κ. Σερράος.
- 2016/17. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Π. Θεοδωρά, Σ. Λυκογιάννη, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος (συντονιστής), Α. Βασιλαρά (ΕΔΙΠ). Θέμα άσκησης: Το Εμπορικό Τρίγωνο της Αθήνας.
- 2017/18. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Σ. Λυκογιάννη, Μ. Μάρκου (συντονίστρια), Κ. Σερράος, Κ. Βαλεριάνου (ΕΔΙΠ), Α. Βασιλαρά (ΕΔΙΠ). Θέμα άσκησης: Πειραιάς: Το κέντρο της πόλης.
- 2018/19. Διδακτική ομάδα: Ε. Κλαμπατσέα, Σ. Λυκογιάννη, Δ. Μέλισσας, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος (συντονιστής), Ε. Τσίγκας (ΕΔΙΠ), Ε. Χανιώτου. Θέμα άσκησης: Η Πειραιϊκή Χερσόνησος.

1.6 Πολεοδομικός Σχεδιασμός 7Α: Σχεδιασμός αστικού χώρου, 7^ο εξάμηνο.

Το περιεχόμενο του μαθήματος προσδιορίζεται ως εξής: «Εμβάθυνση στις πολεοδομικές λειτουργίες σε συνάρτηση με την οικονομική- κοινωνική δομή και οργάνωση του αστικού χώρου. Αστικές αναπλάσεις, νέες αναπτύξεις: διαδικασίες σχεδιασμού, οργάνωση και διαχείριση προγραμμάτων, πολεοδομική νομοθεσία. Εμβάθυνση σε θέματα ιστού πόλης: στοιχεία και τύποι οργάνωσης, σχέσεις κτισμένο- άκτιστου, ιδιωτικού- δημόσιου χώρου, εξέλιξη και μετασχηματισμοί. Στα πλαίσια των προδιαγραφών και μεθοδολογίας του μαθήματος πραγματοποιείται η ανάλυση, αξιολόγηση και ανάδειξη των ποιοτικών στοιχείων που συγκροτούν τον αστικό ιστό και γενικότερα το αστικό τοπίο. Αναλύονται υπάρχουσες θεωρίες και απόψεις που αφορούν στην δομή, στην εικόνα και στην ανάλυση του φυσικού και δομημένου αστικού χώρου καθώς και οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές επιπτώσεις από επεμβάσεις σ' αυτόν. Προσδιορίζονται ακόμα μέσα από την ανάλυση παραδειγμάτων από τον αστικό χώρο εναλλακτικές αρχές σχεδιασμού που συμβάλλουν στην διαδικασία της πολεοδομικής και αστικής σύνθεσης (urban design)».

- 2004/05. Συμμετοχή στις ασκήσεις του μαθήματος. Διδακτική ομάδα: Ι. Στεφάνου, Ι. Τσουδερός (Κ. Σερράος).

- 2008/09. Διδακτική ομάδα: Β. Καρβουντζή, Π. Κοσμάκη, Κ. Σερράος, Ε. Χανιώτου. Προσκειλημένες ομιλήτριες: Μ. Μαυρίδου, Σ. Λυκογιάννη. Θέμα άσκησης: Διερεύνηση δυνατοτήτων και σχεδιασμός παρεμβάσεων στην κεντρική περιοχή των Σιδηροδρομικών Σταθμών της Αθήνας.
- 2009/10. Φροντιστήριο Β: Αστικός ιστός, καθημερινή ζωή, δημόσιος χώρος. Διδακτική ομάδα: Ν. Βαΐου, Β. Καρβουντζή, Τ. Κοσμάκη, Ρ. Λυκογιάννη, Ε. Μίχα, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Σχεδιασμό αστικού χώρου σε διάφορες κλιμακίες, στην πόλη της Χαλκίδας.
- 2014/15. Διδακτική ομάδα: Ν. Βαΐου, Ρ. Λυκογιάννη, Ε. Μίχα, Θ. Παγώνης (συντονιστής), Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ανιχνεύοντας την κρίση με επίκεντρο την οδό Πατησίων. Σενάρια ανασυγκρότησης του αστικού ιστού.
- 2016/17. Διδακτική ομάδα: Ντίνα Βαΐου, Ρούλη Λυκογιάννη, Ειρήνη Μίχα, Θάνος Παγώνης (συντονιστής), Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Παρεμβάσεις αστικού σχεδιασμού σε πυκνοδομημένη κεντρική συνοικία της Αθήνας: Σεπόλια - Κολωνός.
- 2017/18. Διδακτική ομάδα: Ντίνα Βαΐου, Ειρήνη Μίχα, Θάνος Παγώνης (συντονιστής), Μ. Καφρίτσα, Κώστας Σερράος. Θέμα άσκησης: Σενάρια επανακατοίκησης στην περιοχή Κολωνού-Σεπολίων.

1.7. Αστικός Σχεδιασμός: Επεμβάσεις σε αστικό και αγροτικό χώρο, 9ο εξάμηνο (συνεργασία Τομέων I, II και III)

Αστική σύνθεση (Urban Design). Μελέτη και σύνθεση των συστατικών στοιχείων του αστικού ιστού καθαυτών ως λειτουργικών ενότητων, αλλά και ως στοιχείων που δομούν την αισθητική συγκρότηση του αστικού περιβάλλοντος. Κατανόηση της σχέσης μέρους και όλου. Πλήρη και κενά του αστικού ιστού, οικοδομικά τετράγωνα, δημόσιος και ιδιωτικός χώρος, δρόμοι και άξονες επικοινωνίας, αστικό πράσινο. Παρεμβάσεις μικρής ή μεγάλης κλίμακας με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και του αστικού περιβάλλοντος.

- 2010/2011. Διδακτική ομάδα Α: Ντίνα Βαΐου, Μαργαρίτα Γραφάκου, Βαλεντίνη Καρβουντζή (συντονίστρια), Νίκος Μπελαβίλας, Σπύρος Ρογιάν, Κώστας Σερράος (συντονιστής), Θεανώ Φωτίου, Ελένη Χανιώτου. Θέμα άσκησης: Ανάπλαση στο παραλιακό μέτωπο της Χαλκίδας.
- 2011/2012. Διδακτική ομάδα Α: Βαλεντίνη Καρβουντζή, Γιάννης Κίζης, Νίκος Μπελαβίλας (συντονιστής), Σπύρος Ρογιάν, Κώστας Σερράος, Ελένη Χανιώτου. Θέμα άσκησης: Άγιος Διονύσιος Πειραιά.
- 2013/2014. Διδακτική ομάδα Α: Β. Καρβουντζή (συντονίστρια), Δ. Ησαΐας, Κ. Μοραϊτης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ακαδημία Πλάτωνος.

1.8. Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός 9, «Αστικός Σχεδιασμός». 3η κατεύθυνση «Πολοδομικές & Περιβαλλοντικές Προσεγγίσεις», 9ο εξάμηνο (συνεργασία Τομέων I, II και III)

- 2018/2019. Διδακτική ομάδα Ελένη Μάντζιου, αναπληρώτρια καθηγήτρια, Θάνος Παγώνης, επίκουρος καθηγητής, Κωνσταντίνος Σερράος, καθηγητής. Θέμα άσκησης: ανασχεδιασμός της Μαρίνας Αλιμου.

1.9. Περιβάλλον και Σχεδιασμός του Χώρου, 3^ο εξάμηνο

Διδακτική ομάδα: Ε. Χανιώτου Επίκ. Καθηγήτρια (συντονίστρια), Κ. Σερράος Αναπλ. Καθηγητής, Α. Βασιλαρά ΕΔΙΠ. Προσκεκλημένοι: Γ. Πολύζος Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, Θ. Βλαστός Καθηγητής ΕΜΠ, Γ. Γιουμοπούλου Υ.Δ., Σ. Μαυρομάτη Υ.Δ.

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η εισαγωγή σε θέματα και έννοιες που αφορούν το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον και τις επιπτώσεις του σχεδιασμού σε αυτό. Το μάθημα έχει ως στόχο την κατανόηση: των βασικών εννοιών και μεθόδων προσέγγισης του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων στον αστικό χώρο, των αιτιών υποβάθμισής του και της διατύπωσης αρχών, στόχων και πολιτικών για τη αναβάθμισή του, των προοπτικών παρουσίας εκτεταμένων νησίδων φυσικού περιβάλλοντος και οικοσυστημάτων μέσα στον αστικό και περιαστικό χώρο, των μεθόδων παρέμβασης για τον περιορισμό των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων της έλλειψης πολεοδομικού σχεδιασμού, του φαινομένου της διάχυσης της πόλης, καθώς και επιπτώσεων των μεγάλων αναπτυξιακών έργων.

Το μάθημα περιλαμβάνει τις παρακάτω τέσσερις γνωστικές ενότητες:

α. Γενικές έννοιες και πολιτικές για το περιβάλλον: Σύγχρονη “αστική οικολογία”. Προσέγγιση της αειφόρου ανάπτυξης στον αστικό και χωροταξικό σχεδιασμό. Στόχοι, κατευθύνσεις και πολιτικές για το περιβάλλον.

β. Αστική ανάπτυξη και οικοσυστήματα: Οι επιπτώσεις της αστικής ανάπτυξης στα τοπικά και παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα (φαινόμενο “θερμοκηπίου”, “τρύπα του όζοντος”, μεγάλες κλιματολογικές αλλαγές). Προβλήματα υποβάθμισης του φυσικού τοπίου. Δυνατότητες προστασίας και ανάδειξης του αστικού και περιαστικού χώρου.

γ. Μετακινήσεις στην πόλη: Η έννοια της “βιώσιμης κινητικότητας” στη σύγχρονη πόλη. Η περιβαλλοντική διάσταση των μεγάλων συγκοινωνιακών έργων.

δ. Εφαρμογές του βιοκλιματικού σχεδιασμού στην πόλη: Η συμβολή της “βιοκλιματικής πολεοδομίας” στην προστασία του περιβάλλοντος. Οι δυνατότητες βιοκλιματικού ανασχεδιασμού στον αστικό χώρο. Η αξιοποίηση των ανανεώσιμων εναλλακτικών μορφών ενέργειας στις αστικές αναπλάσεις.

1.10.Ειδικά θέματα πολεοδομίας 8^{ου}, 8^ο εξάμηνο, 2005/06, 2007/08, 2008/09, 2009/10, 2010/11, 2013/14.

Ειδικά θέματα πολεοδομίας 9^{ου}, 9^ο εξάμηνο, 2006/07.

Μετά την εκλογή μου ως μέλος ΔΕΠ προς Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, συμμετοχή στο μάθημα «Ειδικά θέματα πολεοδομίας 8^{ου}. Η ευρωπαϊκή πόλη» (διδασκτική ομάδα: Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Κ. Σερράος).

Το μάθημα στρέφει το ενδιαφέρον του προς την ευρωπαϊκή πόλη, ως σημαντικό φαινόμενο του ευρωπαϊκού πολιτισμού και κύριο επίκεντρο ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο παρόν και στο μέλλον, προς παράλληλα και ως χώρο ανάπτυξης σημαντικών προβλημάτων που απασχολούν τον άνθρωπο και απαιτούν επομένως εύστοχες δράσεις σχεδιασμού και παρεμβάσεων για τον αστικό χώρο. Το μάθημα θίγει μεταξύ άλλων και προς παρακάτω θεματικές ενότητες:

- ✓ Σημασία των αστικών πυρήνων των πόλεων. Τα κέντρα ως ουσιαστικός κοινωνικός χώρος.
- ✓ Νέα αστικά τοπία. Δημιουργική διαχείριση και προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ✓ Αστικός σχεδιασμός για το δημόσιο χώρο.
- ✓ Φυσικό περιβάλλον ως σημαντικό στοιχείο ανάπτυξης του αστικού χώρου. Η διάσταση προς αειφορία.
- ✓ Βιώσιμη κινητικότητα στον αστικό χώρο. Πολιτικές και δράσεις προς την κατεύθυνση εναλλακτικών αστικών μεταφορών.

1.11.Ειδικά θέματα περιβάλλοντος 7^{ου}, 7^ο εξάμηνο, 2007/08, 2014/15.

Μετά την εκλογή μου ως μέλος ΔΕΠ άλλες Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, συμμετοχή στο μάθημα «Ειδικά θέματα περιβάλλοντος 7^{ου}. Υπαιθριοί χώροι και φύση άλλες οικισμούς και στην πόλη» (διδασκτική ομάδα: Π. Κοσμάκη, Κ. Σερράος, Σ. Μαυρομάτη). Μετά το 2014 η διδασκτική ομάδα απαρτίζεται από τους: Κ. Σερράο (συντονιστή), Ε. Χανιώτου, Α. Βασιλαρά. Συμμετέχοντες, προσκεκλημένοι: Σ. Μαυρομάτη, Ν. Πάγκας, Α. Τσολάκη.

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η εξέταση των εννοιών των φυσικών, ημιφυσικών και διαμορφωμένων υπαιθρίων χώρων και τοπίων και άλλες σχέσης άλλες με το περιβάλλον των οικισμών και των πόλεων. Ειδικά κατά τη διάρκεια του ακ. έτους 2007/08 ένα μεγάλο άλλεςρος άλλες θεωρίας και άλλες άσκησης του μαθήματος επικεντρώθηκε στο θέμα των επιπτώσεων από άλλες φυσικές καταστροφές που συνδέονται με άλλες κλιματικές μεταβολές και ειδικότερα αυτές που προκαλούνται από άλλες πυρκαγιές στο περιβάλλον των οικισμών και των πόλεων.

Τα μαθήματα θεωρίας περιλαμβάνουν άλλες παρακάτω ενότητες:

- ✓ Φυσικές και διαμορφωμένες ενότητες υπαιθρίων χώρων: ο ρόλος και η λειτουργία άλλες στο περιβάλλον των οικισμών και των πόλεων. Οι επιδράσεις των φυσικών καταστροφών στα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος και στο μικροκλίμα άλλες πόλης.

- ✓ Φυσικές καταστροφές – Οικολογικές και κοινωνικές πτυχές και διαχείριση του φαινομένου των πυρκαγιών – Επιπτώσεις από άλλες οικιστικές άλλες και δραστηριότητες
- ✓ Βασικές αρχές και παραδείγματα περιβαλλοντικού σχεδιασμού ενοτήτων και δικτύων υπαιθρίων χώρων στον οικιστικό χώρο από τη Ελλάδα και άλλες χώρες.

1.12. Ειδικά θέματα περιβάλλοντος 8ου, 8^ο εξάμηνο, 2013/14, 2014/15, 2016/17, 2017/18, 2018/19.

Το μάθημα επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στο ζήτημα του περιβαλλοντικού αστικού σχεδιασμού δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση κυρίως σε θέματα που αφορούν τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τις δυνατότητες παρέμβασης στον ιστό των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων. Ειδικότερα, εξετάζει μεθόδους σχεδιασμού, διαθέσιμα εργαλεία, όπως επίσης και εφαρμογές νέων τεχνολογιών, που η αξιοποίησή τους είναι δυνατό να συμβάλει στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών, λαμβάνοντας υπόψη και την ευρύτερη λειτουργική και μορφολογική συγκρότηση του αστικού χώρου.

Στόχος του μαθήματος είναι η κατανόηση από τους σπουδαστές:

- ✓ της σχέσης του φυσικού τοπίου με την αστική ανάπτυξη, διερευνώντας δυνατότητες προστασίας και διατήρησης στοιχείων της φύσης μέσα στον πολεοδομικό ιστό.
  - ✓ των πολυπαραμετρικών σχέσεων που επηρεάζουν το αστικό περιβάλλον (αντιθέσεις και προβλήματα κοινωνικοοικονομικών συνθηκών),
  - ✓ των διαδικασιών σχεδιασμού και διαχείρισης του αστικού χώρου, που καθορίζονται από συγκεκριμένα κάθε φορά μοντέλα ανάπτυξης, όπως επίσης και
  - ✓ των μεθόδων ανάλυσης και της λειτουργίας των εργαλείων σχεδιασμού στην πράξη.
- 2013/2014. Διδάσκων: Κ. Σεργιάς. Επικουρικό διδακτικό έργο: Γ. Γκουμπούλου, Σ. Μαυρομάτη, υπ. δρ. ΕΜΠ. Συμμετέχοντες, προσκεκλημένοι: Ι. Πολύζος, ομ. καθ. ΕΜΠ, Θ. Βλαστός, καθ. ΕΜΠ, Ν. Πάγκας, δρ. ΕΜΠ.
  - 2013/2014. Διδάσκοντες καθηγητές: Κ. Μωραΐτης, Κ. Σεργιάς. ΕΔΙΠ: Α. Βασιλαρά. Συμμετέχοντες, προσκεκλημένοι: Ι. Πολύζος, ομ. καθ. ΕΜΠ, Θ. Βλαστός, καθ. ΕΜΠ, Ν. Πάγκας, δρ. ΕΜΠ, Γ. Γκουμπούλου & Σ. Μαυρομάτη, υπ. δρ. ΕΜΠ.

2. ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών – προπτυχιακές σπουδές

2.1 Ειδικά θέματα πολεοδομίας, 8^ο εξάμηνο 1999/2000

Συμμετοχή στο μάθημα στα πλαίσια του φροντιστηρίου του καθηγητή Α. Αραβαντινού. Ειδικότερα παρακολούθησα και καθοδήγησα ομάδες που επεξεργάστηκαν προτάσεις για την αστική παραλιακή ζώνη του Σαρωνικού.

3. ΕΜΠ Διασχολικά μαθήματα

3.1. Περιβάλλον και ανάπτυξη, 8^ο εξάμηνο 2010/11, 2018/19.

Συμμετοχή στο μάθημα με μια διάλεξη με θέμα: Πολεοδομικός σχεδιασμός, οικιστική ανάπτυξη και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, στο πλαίσιο της ενότητας «Περιβαλλοντική Διάσταση των Πόλεων».

4. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης – προπτυχιακές σπουδές

4.1 Πολεοδομία III – Πολεοδομική πολιτική, 7ο εξάμηνο 2001/02.

Υπεύθυνος αυτόνομου μαθήματος στα πλαίσια εντολής διδασκαλίας σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 407/80 στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή. Συγγραφή και διανομή σημειώσεων με τίτλο «Εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές της πολεοδομικής πολιτικής για το σχεδιασμό μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη».

Στόχος του μαθήματος ήταν η απόκτηση από τους φοιτητές μιας ολοκληρωμένης εικόνας για την πολιτική στον τομέα της πολεοδομίας, με έμφαση κυρίως στον ελλαδικό χώρο κατά τη μεταπολεμική περίοδο, αλλά και με παράλληλες εκτεταμένες αναφορές στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο. Το μάθημα άντλησε παραδείγματα από μαθήματα προηγούμενων εξαμήνων, αλλά ταυτόχρονα είχε σκοπό να εξασφαλίσει και το απαραίτητο πλαίσιο θεωρητικών γνώσεων για μεταγενέστερα πιο σύνθετα μαθήματα πολεοδομικού σχεδιασμού και ρύθμισης του χώρου.

Το μάθημα οργανώθηκε γύρω από δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορούσε μια σειρά διαλέξεων / παραδόσεων, που σκοπό είχαν τη θεωρητική προσέγγιση και λεπτομερή ανάλυση εννοιών, θεσμών, διαδικασιών, παραδειγμάτων, κλπ, που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος. Ο δεύτερος άξονας αφορούσε μια άσκηση, με κύριο αντικείμενο τη συγγραφή (από διμελείς ομάδες σπουδαστών) ενός μικρού δοκιμίου (στην ουσία μιας μικρής επιστημονικής εργασίας), πάνω σε ένα θέμα σχετικό με την πολεοδομική πολιτική και με χρήση βιβλιογραφικών πηγών.

Το συνολικό διδακτικό έργο στα πλαίσια αυτού του μαθήματος αξιολογήθηκε (με βάση ερωτηματολόγιο του ΤΜΧΠΠΑ) από τους (συχνά παρακολουθούντες) φοιτητές με βαθμό 1,95 (άριστα: 1, χαμηλότερος βαθμός: 5).

4.2 Πολεοδομία II – Πολεοδομικός σχεδιασμός, 5ο εξάμηνο 2002/03, 2003/04, 2004/05.

Συνδιδασκαλία (σε συνεργασία με τους Κ. Λαλένη και Χ. Κουσιδώνη) στα πλαίσια εντολής διδασκαλίας σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 407/80 στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή. Συμμετοχή στο θεωρητικό μέρος του μαθήματος (διαλέξεις με θέμα: «Ιστορικά στοιχεία, εξέλιξη των σχεδίων πόλεων, παραδείγματα από τη διεθνή και ελληνική πραγ-

ματικότητα», «Τυπολογία και σχεδιασμός ρυμοτομικών σχεδίων», «Χρήσεις γης στον αστικό χώρο, απεικόνιση στο σχέδιο πόλης» και «Οργανωμένη δόμηση κατοικίας και παραδείγματα από τη διαδρομή της πολεοδομικής τους σύνθεσης») και παρακολούθηση σπουδαστών στο εργαστηριακό μέρος του μαθήματος.

Κύριος σκοπός του μαθήματος είναι η απόκτηση βασικού θεωρητικού υποβάθρου και δεξιοτήτων εφαρμογής (εμπόνηση σχεδίων), στο πεδίο του πολεοδομικού σχεδιασμού (σχέδια πολεοδομικής μελέτης, σχέδια γενικής διάταξης) σε κλιμακία τμήματος πόλης (γειτονιά, συνοικία), ή μικρού οικισμού. Το μάθημα έχει κυρίως εργαστηριακό χαρακτήρα και βασίζεται σε άσκηση που εκπονείται από ομάδες σπουδαστών, διατρέχοντας μεγάλο τμήμα του εξαμήνου. Η θεωρία έχει σκοπό να επεξηγήσει βασικές έννοιες που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος, αλλά παράλληλα και να εξασφαλίσει τις γνώσεις εκείνες που είναι απαραίτητες για την απρόσκοπτη εμπόνηση της άσκησης. Η θεωρία παρουσιάζεται επομένως τόσο σε αυτόνομα τμήματα υπό μορφήν σύντομων διαλέξεων – παρουσιάσεων, όσο όμως και σε συνδυασμό με την άσκηση.

Το συνολικό διδακτικό μου έργο στα πλαίσια αυτού του μαθήματος αξιολογήθηκε (με βάση ερωτηματολόγιο του ΤΜΧΠΠΑ) από τους (συχνά παρακολουθούντες) φοιτητές, κατά το ακαδ. έτος 2002-2003, με βαθμό 2,09 (άριστα: 1, χαμηλότερος βαθμός: 5).

4.3 Πολεοδομία III – Πολεοδομική πολιτική, 7ο εξάμηνο 2002/03, 2003/04, 2004/05.

Συνδιδασκαλία (σε συνεργασία με τον καθηγητή Δ. Οικονόμου) στα πλαίσια εντολής διδασκαλίας σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 407/80 στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή. Συγγραφή και διανομή σημειώσεων με τίτλο «Εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές της πολεοδομικής πολιτικής για το σχεδιασμό μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη».

Ο στόχος, το περιεχόμενο και η γενικότερη οργάνωση του μαθήματος ανταποκρίνονται σε γενικές γραμμές προς το αντίστοιχο μάθημα του ακαδ. έτους 2001 –2002 (βλ. παραπάνω σημείο 13)

Το συνολικό διδακτικό μου έργο στα πλαίσια αυτού του μαθήματος αξιολογήθηκε (με βάση ερωτηματολόγιο του ΤΜΧΠΠΑ) από τους (συχνά παρακολουθούντες) φοιτητές, κατά το ακαδ. έτος 2002 - 2003, με βαθμό 1,92 (άριστα: 1, χαμηλότερος βαθμός: 5).

4.4 Πολεοδομία IV – Πολεοδομικός προγραμματισμός, 8ο εξάμηνο, 2003/04, 2004/05.

Συνδιδασκαλία (σε συνεργασία με τους Δ. Οικονόμου, Κ. Λαλένη, Κ. Δασκαλάκη) στα πλαίσια εντολής διδασκαλίας σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 407/80 στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή. Το μάθημα διαρθρώνεται γύρω από έναν θεωρητικό και έναν πρακτικό άξονα. Στα πλαίσια του πρώτου αναπτύσσεται μια σειρά θεωρητικών μαθημάτων γύρω από θέματα σχεδιασμού και πολιτικής σε επίπεδο πολεοδομίας, ενώ στα πλαίσια του

δεύτερου οι σπουδαστές καλούνται να επεξεργασθούν μια πρακτική άσκηση πολεοδομικού σχεδιασμού σε επίπεδο πόλης ή συνόλου οικισμού (Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο).

5. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων – Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ) Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου, κατεύθυνση: Πολεοδομία και Χωροταξία.

5.1 Σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού και δυναμική των χωρικών δομών και των χρήσεων γης, 1998/99, 1999/00, 2000/01, 2001/02, 2002/03, 2003/04, 2004/05, 2005/06, 2006/07.

Συνδιδασκαλία με Μ. Αγγελίδη και Α. Αραβαντινό. Αντικείμενο του μαθήματος είναι η παρουσίαση και ο σχολιασμός των σύγχρονων πρακτικών σχεδιασμού, όπως αυτές διαμορφώνονται με βάση τη δυναμική των χωρικών δομών και των χρήσεων γης. Το μάθημα περιλαμβάνει δυο ενότητες: Α. Σχεδιασμός του αστικού χώρου και δυναμική στις χρήσεις γης και Β. Χωροταξικός σχεδιασμός και δυναμική των χωρικών δομών. Το μάθημα οργανώνεται γύρω από δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορά μια σειρά διαλέξεων / παραδόσεων, που έχουν σκοπό τη θεωρητική προσέγγιση και λεπτομερή ανάλυση εννοιών, θεσμών, διαδικασιών, παραδειγμάτων, κλπ, που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος και εντάσσονται ειδικότερα στις θεματικές ενότητες που προαναφέρθηκαν. Ο δεύτερος άξονας αφορά την γραπτή άσκηση. Αυτή αποτελεί στην ουσία μια μικρή επιστημονική εργασία, που συντάσσεται από κάθε σπουδαστή ξεχωριστά.

Στα πλαίσια του μαθήματος, ο Κ. Σεργάος έχει καλύψει με εισηγήσεις (μαθήματα) μεταξύ άλλων και τα παρακάτω θέματα:

- Δομικά και χωρικά στοιχεία της πόλης (κατοικία, εργασία, κοινωνική υποδομή, ελεύθεροι χώροι, κυκλοφορία, τεχνική υποδομή) - Συσχετίσεις χρήσεων γης μεταξύ τους.
- Οργάνωση των θεσμικών και μελετητικών εργαλείων για τη ρύθμιση των χρήσεων γης στο εξωτερικό - Σχετικά παραδείγματα Σχεδίων Χρήσεως Γης.
- Αποβιομηχάνιση. Παραδείγματα σχεδιασμένων αλλαγών χρήσεων σε πόλεις του εξωτερικού.
- Η κυκλοφορία και τα κέντρα στην πόλη. Ανάλυση επιλεγμένων ΓΠΣ. Διατύπωση κατευθυντήριων αρχών.
- Εφησυχασμός κυκλοφορίας: Έννοια, στόχοι, αρχές σχεδιασμού, εργαλεία, μέτρα και σχετικά παραδείγματα.
- Μητροπολιτικές περιοχές στην Ευρώπη. Διάρθρωση και εξελικτικές τάσεις ανάπτυξης. Η περίπτωση της Αθήνας.
- Αλληλοσυσχετίσεις μεταξύ κυκλοφορίας και πολεοδομικής εξέλιξης. Ο ρόλος του σχεδιασμού. Κατευθυντήριες αρχές και σχετικά παραδείγματα σε επίπεδο συνόλου πόλης και επιμέρους τομέων της.

- Νέες εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές για το σχεδιασμό μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη. Σχετικά παραδείγματα εφαρμογών για την οργάνωση και ανάπτυξη του αστικού χώρου.
- Οι πολιτικές για το σχεδιασμό και την οργάνωση των χρήσεων γης στις ελληνικές πόλεις. Αλληλοσυσχετίσεις με την κυκλοφορία. Κατευθυντήριες αρχές και σχετικά παραδείγματα σε επίπεδο πόλης και επιμέρους τομέων της.
- Θεσμικό πλαίσιο του σχεδιασμού και πολεοδομικές μελέτες.
- Ανάπλαση αστικών περιοχών και σχετικό θεσμικό πλαίσιο.
- Πρόσφατες εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές για το σχεδιασμό του αστικού χώρου μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη. Το «δίλημμα» μεταξύ «οργανικής» και «οργανωμένης» ανάπτυξης.

5.2 Προσεγγίσεις του σχεδιασμού στην Ελλάδα, 2006/07, 2007/08, 2008/09, 2009/10, 2010/11, 2011/12, 2013/14, 2014/15, 2016/17, 2017/18, 2018/19..

Υπεύθυνος μαθήματος: Κ. Σερράος (2014/15: Π. Θεοδωρά). Διδάσκοντες: Λ. Βασενχόβεν, Κλ. Γεράρδη (έως 2010/11), Δ. Μέλισσας. Κύριο αντικείμενο του μαθήματος αποτελούν οι πολιτικές, οι σχετικοί θεσμοί, καθώς επίσης και οι πρακτικές της εφαρμογής του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα, σε διάφορα χωρικά επίπεδα. Στο παραπάνω πλαίσιο αναλύονται συνοπτικά και ορισμένες θεωρητικές απόψεις γύρω από τις έννοιες του «σχεδιασμού» του χώρου, καθώς επίσης και της «πολιτικής» σε περιφερειακό, μητροπολιτικό και πολεοδομικό επίπεδο. Παράλληλα, παρουσιάζονται με επιλεκτικό τρόπο και οι αντίστοιχες πολιτικές και πρακτικές εφαρμογής του σχεδιασμού σε άλλες χώρες, με έμφαση στον ευρωπαϊκό χώρο και με χρήση σχετικών χαρακτηριστικών παραδειγμάτων.

Το μάθημα εντοπίζει το ενδιαφέρον του στη σύγχρονη περίοδο, όμως για λόγους καλύτερης κατανόησης της εξέλιξης διαφόρων διαδικασιών στον τομέα της πολιτικής για το χωρικό σχεδιασμό στη χώρα μας, καθώς επίσης και των σχετικών αποτελεσμάτων, η ύλη του μαθήματος συνδέεται συστηματικά και με αναφορές στο ιστορικό του χωρικού σχεδιασμού (θεσμικό πλαίσιο, πολιτικές, εφαρμογή) κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Βασικό συστατικό στοιχείο του μαθήματος, μέσα από το οποίο επιχειρείται η τοποθέτηση του ελληνικού συστήματος χωρικού σχεδιασμού σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, αποτελεί η ανάλυση σχετικών κατευθύνσεων, πολιτικών και σχεδιασμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ειδικότερα δε αυτών που έχουν επιπτώσεις στη χώρα μας.

Το μάθημα οργανώνεται γύρω από δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορά μια σειρά διαλέξεων / παραδόσεων, που έχουν σκοπό τη θεωρητική προσέγγιση και λεπτομερή ανάλυση εννοιών, θεσμών, διαδικασιών, παραδειγμάτων, κλπ, που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος και εντάσσονται ειδικότερα στις θεματικές ενότητες που προαναφέρθηκαν. Ο δεύτερος άξονας αφορά την γραπτή άσκηση. Αυτή αποτελεί στην ουσία μια μικρή επιστημονική εργασία, που συντάσσεται από κάθε σπουδαστή ξεχωριστά, με αντικείμενο τη

συγγραφή ενός μικρού δοκιμίου που θα εντοπίζει το ενδιαφέρον του στην κριτική παρουσίαση μιας μελέτης ή άλλης δράσης (π.χ. πολεοδομικού / χωροταξικού σχεδίου, μελέτης περιβαλλοντικής προστασίας, κλπ.), στα πλαίσια του σχεδιασμού για μια ελληνική πόλη.

5.3 Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα, 2008/09, 2009/10, 2010/11, 2011/12, 1013/14, 2014/15, 2017/18, 2018/19.

Διδάσκοντες: Κ. Σεργιάς: Ε. Κλαμπατσέα, σύμβουλοι: Α. Αραβαντινός (χρήσεις γης – κέντρα), Θ. Βλαστός (βιώσιμη κινητικότητα), Α. Βοζάνη, Β. Καρβουντζή, Μ. Παπαβασιλείου (σχεδιασμός δημόσιου χώρου), Δ. Μέλισσας (θεσμικά εργαλεία), Ν. Μπελαβίλας (ιστορικότητα στο αστικό περιβάλλον), Ν. Πάγιας, Κ. Χατζημπίρος (περιβάλλον), Ι. Ψυχάρης (οικονομική του χώρου), Α. Κουδούνη (διοίκηση, θεσμικά εργαλεία). Σκοπός του μαθήματος είναι η κατά το δυνατόν σφαιρική και συστηματική προσέγγιση ζητημάτων πρακτικής εφαρμογής του σχεδιασμού στην Ελλάδα, στην κλίμακα του αστικού χώρου. Το μάθημα εστιάζει το ενδιαφέρον του σε ένα πραγματικό πρόβλημα πολεοδομικού / αστικού σχεδιασμού, για το οποίο οι σπουδαστές καλούνται ενεργώντας ως «μελετητές» / «σχεδιαστές» του χώρου, στη βάση της διεπιστημονικής προσέγγισης των ζητημάτων του χώρου, να διατυπώσουν και να υποστηρίξουν κατάλληλες προτάσεις. Το μάθημα παρέχει επιπλέον επιλεγμένα βασικά στοιχεία μεθοδολογίας και τεχνικών πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού, ενώ επιχειρεί τέλος να εμπλουτίσει το γνωστικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων σπουδαστών, κυρίως όσον αφορά κατευθύνσεις για το σχεδιασμό και υλοποιημένα παραδείγματα / καλές πρακτικές για τους τομείς εκείνους στους οποίους επικεντρώνεται το ενδιαφέρον.

Το μάθημα οργανώνεται γύρω από μια άσκηση σχεδιασμού με βάση συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης πολεοδομικής κλίμακας. Η άσκηση αυτή, επιδιώκει, συνεκτιμώντας όλα τα κρίσιμα ζητήματα που επηρεάζουν την ανάπτυξη του αστικού χώρου, να δώσει έμφαση κυρίως σε έξι επιλεγμένες πτυχές του χωρικού αστικού σχεδιασμού. Αυτές είναι α) ο σχεδιασμός των χρήσεων γης -αλληλένδετων με την κοινωνική και οικονομική δομή της ευρύτερης περιοχής παρέμβασης- και ιδιαίτερος των πολεοδομικών κέντρων, β) ο σχεδιασμός του χώρου μέσα από την οπτική γωνία της ιστορίας του τόπου, γ) ο σχεδιασμός των αστικών μετακινήσεων με βάση τις αρχές της βιώσιμης κινητικότητας, δ) η ανάδειξη των περιβαλλοντικών παραμέτρων, ως προϋπόθεσης για έναν επιτυχή χωρικό σχεδιασμό με όρους αειφορίας ε) η σημασία των οικονομικών των πόλεων και του αστικού χώρου στη διαδικασία του χωρικού σχεδιασμού και στ) το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το σχεδιασμό του δημόσιου χώρου, ως ενός καθοριστικού στοιχείου για την εξασφάλιση αστικής ποιότητας. Επιπλέον των παραπάνω ζητημάτων, που αποτελούν κρίσιμους άξονες του σχεδιασμού, η άσκηση επιδιώκει τον συνυπολογισμό κατά τη διαδικασία επεξεργασίας των σχετικών προτάσεων των διαφόρων διαθέσιμων εργαλείων θεσμικής κατοχύρωσης

του χωρικού σχεδιασμού και την αξιοποίησή τους, μέσα από τη διατύπωση συγκεκριμένων κατευθύνσεων.

Για την υποστήριξη των σπουδαστών στην πορεία της άσκησης, οργανώνεται μια σειρά περιεκτικών παρουσιάσεων με θέματα σχετικά με τις παραπάνω πτυχές του σχεδιασμού και με αντικείμενο, τόσο την ανάλυση κατευθύνσεων, μεθόδων και τεχνικών για το σχεδιασμό, όσο και την παρουσίαση σχετικών καλών πρακτικών / παραδειγμάτων.

Προϋπόθεση για την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος από τους σπουδαστές αποτελεί η ολοκλήρωση, παράδοση (χάρτες, σχέδια, σκίτσα, διαγράμματα και συνοπτικό κείμενο) και παρουσίαση της άσκησης στο πλαίσιο συνεργασίας των επιμέρους σπουδαστικών ομάδων. Για την αξιολόγηση της άσκησης λαμβάνεται υπόψη, η πληρότητα και η επάρκεια τεκμηρίωσης των στόχων, η επιτυχής έκφρασή τους μέσω των προτάσεων σχεδιασμού, η πληρότητα και σαφήνεια των σχεδιαστικών προτάσεων για τα κάθε φορά αντικείμενα, καθώς επίσης και η επάρκεια της έντυπης και προφορικής παρουσίασης.

6. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Χωροταξία, Πολεοδομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη», Κατεύθυνση: Πολεοδομία και Αστική Ανάπτυξη.

6.1 2002/03, 2003/04

Υπεύθυνος αυτόνομου μαθήματος επιλογής με τίτλο «Ειδικά θέματα πολεοδομίας και αστικού σχεδιασμού», στα πλαίσια σχετικής εντολής διδασκαλίας.

Το μάθημα εντοπίζει το ενδιαφέρον του στην έννοια των «διλημάτων», σε επίπεδο πόλης και πολεοδομικού σχεδιασμού, με τα οποία συνδέεται ολοένα και εντονότερα η εξέλιξη και ο σχεδιασμός των πόλεων και γενικότερα του αστικού χώρου, τόσο από τη θεωρητική, όσο και από την πρακτική τους διάσταση. Απέναντι σ' αυτά τα διλήμματα καλούμαστε να τοποθετηθούμε, με βάση τεκμηριωμένα επιχειρήματα, εάν θέλουμε να είμαστε σε θέση να διαμορφώνουμε έγκυρες απόψεις σχετικά με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των πόλεων.

Φυσικά, η διαδικασία αυτή δεν βασίζεται σε μια «μαθηματικού τύπου» αντικειμενικότητα, αλλά αντίθετα συνδέεται με μια διαδικασία αξιολόγησης καταστάσεων και λοιπών παραγόντων, η οποία δεν μπορεί παρά να έχει έντονο υποκειμενικό χαρακτήρα. Ορισμένα κρίσιμα τέτοια «πολεοδομικά διλήμματα», γύρω από τα οποία διαρθρώνεται το μάθημα, είναι και τα ακόλουθα:

- Σχεδιασμός: Εφικτότητα, ή αυθαιρεσία και αλόγιστη πολεοδόμηση;
- Πολεοδομική οργάνωση: Συμπαγής ή διάσπαρτη πόλη; προαστιοποίηση ή συγκεντρωμένη αποκέντρωση;
- Οικιστική ανάπτυξη: Αστική ανάπλαση ή επέκταση σε νέες περιοχές;
- Χρήσεις γης: Διαχωρισμός ή ανάμειξη;

- Πολεοδομικά κέντρα: Γραμμική ή σημειακή ανάπτυξη;
- Αποβιομηχάνιση: Υποβάθμιση ή ευκαιρία αναβάθμισης αστικών περιοχών;
- Κατοικία: Οργανική ή οργανωμένη ανάπτυξη;
- Κυκλοφορία στις πόλεις: Μηχανοκίνητη αυτοκίνηση ή βιώσιμη κινητικότητα;
- Φυσικά φαινόμενα: καταστροφή της πόλης, ή αναγέννηση;
- Ευρωπαϊκή πόλη: Μοντέλο παρακμής, ή βάση για τη μελλοντική οικολογική πόλη;

Το μάθημα έχει σεμιναριακό χαρακτήρα και οργανώνεται γύρω από δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορά μια **σειρά παρουσιάσεων**, από μέρους του διδάσκοντος, που εντοπίζονται κυρίως στα πρώτα 2/3 του εξαμήνου και έχουν σκοπό, αφενός μεν να προσεγγίσουν και να αναλύσουν συγκεκριμένες έννοιες, θεσμούς, διαδικασίες, προβλήματα, κλπ, που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος και αφετέρου δε να προσφέρουν εναύσματα προς τους συμμετέχοντες, για προβληματισμό, έρευνα και συζήτηση. Ειδικότερα, στα πλαίσια αυτού του πρώτου μέρους δίδεται έμφαση σε συγκεκριμένα παραδείγματα από την Ελλάδα και το εξωτερικό, με χρήση τόσο διαφόρων ειδών οπτικού υλικού, όσο και σχετικού έντυπου υλικού (αποσπάσματα από βιβλία, άρθρα, επίκαιρα κείμενα, κλπ).

Ο δεύτερος άξονας αναπτύσσεται κυρίως στο τελευταίο τρίτο του μαθήματος και έχει ως επίκεντρο τους ίδιους τους **συμμετέχοντες**, οι οποίοι και καλούνται, έχοντας αντλήσει ερεθίσματα από το πρώτο μέρος του μαθήματος και σε συνδυασμό με δικούς τους προβληματισμούς, ανταλλαγές απόψεων (εντός και εκτός μαθήματος), βιβλιογραφική έρευνα, κλπ, να αναπτύξουν και να διατυπώσουν απόψεις και θέσεις πάνω σε ζητήματα σχετικά με το αντικείμενο του μαθήματος, οι οποίες θα παρουσιάζονται και θα συζητούνται κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και σταδιακά θα τροφοδοτούν την ατομική τους γραπτή εργασία (δοκίμιο), η οποία και αποτελεί το τελικό παραδοτέο από πλευράς τους.

7. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχ. & Μηχ. Υπολογιστών. Διαπανεπιστημιακό – Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Οργάνωση και διοίκηση τεχνικών συστημάτων».

7.1 2006/07, 2007/08, 2008/09.

Σεμινάριο διάρκειας 6 ωρών, στα πλαίσια του μαθήματος S3 «Θέματα σχεδιασμού της οργάνωσης τεχνικών συστημάτων» του ΔΠΜΣ «Οργάνωση & διοίκηση τεχνικών συστημάτων». Στόχος του σεμιναρίου είναι να ευαισθητοποιήσει τους συμμετέχοντες σε πτυχές της έννοιας της βιωσιμότητας που σχετίζονται με τον αστικό χώρο και παράλληλα να θέσει και να επεξηγήσει τις ειδικότερες παραμέτρους που αφορούν το σχεδιασμό. Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια αυτού του σεμιναρίου θα θιγούν μεταξύ άλλων και οι παρακάτω επιμέρους θεματικές ενότητες:

- Ο αστικός χώρος ως πεδίο «συνάντησης» του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
- Η έννοια της βιωσιμότητας και η σύνδεσή της με τον αστικό χώρο.
- Η έννοια του χωρικού σχεδιασμού στην πολεοδομική κλίμακα και οι επιμέρους πτυχές του. Το σχετικό θεσμικό πλαίσιο.
- Η ευρωπαϊκή «θεώρηση» (ΕΕ, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πολεοδόμων, κλπ.)
- Οι πρόσφατες πολιτικές για το αστικό περιβάλλον. Η ευρωπαϊκή και η ελληνική εμπειρία

Οι παραπάνω παρουσιάσεις έχουν σκοπό να προσεγγίσουν και να αναλύσουν, μέσα από παραδείγματα, συγκεκριμένες έννοιες, θεσμούς, διαδικασίες, προβλήματα, πολιτικές, κλπ., που σχετίζονται με το αντικείμενο του σεμιναρίου, αλλά και να προσφέρουν εναύσματα προς τους συμμετέχοντες σπουδαστές, για προβληματισμό, έρευνα και συζήτηση.

8. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων»

8.1 Θεματική Ενότητα ΠΣΠ 50 «Εισαγωγή στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον», 2001/02, 2002/03, 2003/04, 2004/05, 2005/06.

Διδακτική δραστηριότητα ως μέλος του Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΣΕΠ) της ΘΕ ΠΣΠ50 «Εισαγωγή στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον».

Σκοπός του όλου προγράμματος σπουδών είναι (με βάση τον οδηγό σπουδών) η απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων και η ανάπτυξη δεξιοτήτων από τους ασχολούμενους με το σχεδιασμό, έλεγχο και διαχείριση πόλεων, κτιρίων και τοπίου σχετικά με τα θέματα προστασίας, λειτουργίας και διαχείρισης του περιβάλλοντος. Ειδικότερα η Θ.Ε. ΠΣΠ 50 εντοπίζει το ενδιαφέρον της στην παροχή γνώσεων αναφορικά με τα εξής θέματα: φυσικό περιβάλλον, ανθρωπογενές περιβάλλον, ενέργεια, περιβαλλοντικά προβλήματα, νομικό πλαίσιο και φορείς προστασίας.

Στα πλαίσια της δραστηριότητάς μου ως ΣΕΠ συνέταξα (σε συνεργασία με Δ. Λουκόπουλο, Τ. Μπιρμπίλη, κ.ά) την πρώτη και τη δεύτερη από τις συνολικά τέσσερις γραπτές εργασίες που διανέμονται στους φοιτητές και αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των σπουδών στην Θεματική αυτή Ενότητα, καθώς επίσης και λοιπές ασκήσεις.

Παράλληλα παρακολούθησα σπουδαστών που ειπονούν διπλωματικές εργασίες στο γνωστικό πεδίο «Περιβαλλοντικός Αστικός Σχεδιασμός».

Το συνολικό διδακτικό έργο στα πλαίσια αυτής της Θεματικής Ενότητας αξιολογήθηκε (με βάση το σύστημα αξιολόγησης του ΕΑΠ) κατά το ακαδ. έτος 2001/02 με βαθμό 4,75 και κατά το ακαδ. έτος 2002/03 με βαθμό 4,70 (άριστα: 5, χαμηλότερος βαθμός: 1). Κατά το ακαδ. έτος 2005/06, βοηθός συντονιστού της Θεματικής Ενότητας ΠΣΠ 51 του ΠΣ Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων.

8.2 Θεματική Ενότητα ΠΣΠ 51 «Σχεδιασμός, περιβαλλοντικές επιπτώσεις και μέθοδοι εκτίμησής τους», 2006/07, 2007/08, 2008/09, 2009/10, 2010/11, 2012/13, 2013/14, 2014/15, 2015/16, 2016/17.

Συντονιστής ΘΕ ΠΣΠ 51 «Σχεδιασμός, περιβαλλοντικές επιπτώσεις και μέθοδοι εκτίμησής τους» και μέλος του Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΣΕΠ) στην ίδια ΘΕ, Τμήμα Αθήνας. Η Θ.Ε. περιλαμβάνει τις ακόλουθες υποενότητες (γνωστικά αντικείμενα): α) Σχεδιασμός πόλεων και περιβαλλοντικές επιπτώσεις και β) Εισαγωγή στην περιβαλλοντική αξιολόγηση. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις και μέθοδοι εκτίμησής τους. Σε αυτή τη ΘΕ το ενδιαφέρον επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα θέματα Περιβαλλοντικού σχεδιασμού των πόλεων, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις μεθόδους εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αξιολόγησης του περιβάλλοντος. Έτσι από την κατανόηση των μηχανισμών λειτουργίας του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ο φοιτητής περνάει στη συστηματική αξιολόγηση της αλληλεπίδρασής τους και στη συγκεκριμενοποίηση εναλλακτικών στρατηγικών σχεδιασμού και διαχείρισης του αστικού χώρου. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον οδηγό σπουδών, οι φοιτητές που θα ολοκληρώσουν τη μελέτη αυτή της ΘΕ θα είναι σε θέση να:

- αξιολογούν την πόλη ως οικοσύστημα που χρησιμοποιεί πόρους και παράγει εικροές, και να περιγράφουν διαδικασίες για την αειφόρο διαχείρισή της.
- περιγράφουν τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής ένωσης για το περιβάλλον των πόλεων, και να αναφέρουν τα κύρια χαρακτηριστικά της πολιτικής που ασκήθηκε από την ελληνική πολιτεία για το αστικό περιβάλλον στις διάφορες χρονικές περιόδους καθώς και τους φορείς σχεδιασμού και ελέγχου.
- αναφέρουν τις συνέπειες που προέρχονται από την υφιστάμενη οργάνωση των λειτουργιών και τις ανοργάνωτες επεκτάσεις καθώς και να εντοπίζουν οχλούσες χρήσεις γης.
- αναγνωρίζουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δικτύων μεταφορών και να αναφέρουν κατευθύνσεις ανασχεδιασμού τους.
- περιγράφουν τα περιβαλλοντικά δεδομένα που είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό των χρήσεων γης και των όρων δόμησης και να τα ενσωματώνουν στο σχεδιασμό του αστικού χώρου.
- περιγράφουν κατευθύνσεις περιβαλλοντικού σχεδιασμού των δικτύων συλλογής και διάθεσης απορριμμάτων, ύδρευσης - αποχέτευσης καθώς και των ενεργειακών δικτύων.
- αξιολογούν την κατάσταση του περιβάλλοντος και να εκτιμούν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, από έργα και δραστηριότητες, στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, σε χωροταξική και πολεοδομική κλίμακα.
- προτείνουν λύσεις και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος με βάση τα στοιχεία της αξιολόγησης του περιβάλλοντος και της εκτίμησης των επιπτώσεων σε αυτό από έργα και δραστηριότητες.

9. ΕΜΠ, Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης

9.1 1994, επιδοτούμενο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Κεφάλαια Πολεοδομικού Σχεδιασμού»

Εισηγήση με τίτλο «Θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο Πολεοδομικού Σχεδιασμού στην Ευρώπη. Η περίπτωση της Αυστρίας».

9.2 10ο πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης 1998, 20ο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο κύριο οδικό δίκτυο»

Εισηγήσεις (μαθήματα) με τους εξής τίτλους:

- «Συμβολή στη μετεξέλιξη των παραδοσιακών γεωμετρικών περιγραφών της πόλης σε σύγχρονα μοντέλα κατανομής πολεοδομικών λειτουργιών».
- «Εμπειρία από άλλες χώρες ως προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με τις επιπτώσεις των χρήσεων γης στην κυκλοφορία και αντιστρόφως - η περίπτωση της Αυστρίας».
- «Η έρευνα του ΕΜΠ: Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του κύριου οδικού δικτύου. Πολεοδομικές προτάσεις και οργανωτικές & μικτές πολεοδομικό - κυκλοφοριακές προτάσεις».
- «Συμπεράσματα, ανάγκες δράσεις».

9.3 11ο πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης 1999, 9ο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Πολεοδομική οργάνωση και κυκλοφορία στο κύριο οδικό δίκτυο. Χρήσεις γης και επιπτώσεις στα κέντρα»

Εισηγήσεις (μαθήματα) με τους εξής τίτλους:

- «Διάρθρωση – μοντέλα κεντρικών λειτουργιών και Κύριου Οδικού Δικτύου».
- «Η συσχέτιση εντατικών χρήσεων γης και κυκλοφορίας σε περιπτώσεις παλαιών και νέων κέντρων. Η εμπειρία από πόλεις της Αυστρίας».
- «Οι προτάσεις του ΣΠΕ για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των παροδίων ζωνών του Κύριου Οδικού Δικτύου».
- «Συμπεράσματα, ανάγκες για άμεσα μέτρα».

9.4 15ο πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης 2001, 15ο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Η Ευρωπαϊκή και Ελληνική Πόλη στον 21ο αιώνα. Αναμενόμενος ρόλος του σχεδιασμού»

Λόγω ιδιαίτερα αυξημένου αριθμού συμμετεχόντων (περίπου 90 άτομα) το σεμινάριο έγινε σε δύο κύκλους από 5 έως 9 Φεβρουαρίου 2001 και από 19 έως 23 Φεβρουαρίου 2001. Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε στο **συντονισμό του όλου σεμιναρίου** και στην διεξαγωγή δύο **διαλέξεων / εισηγήσεων** με τους εξής τίτλους:

- «Παραδείγματα σχεδιασμού από την κεντρική Ευρώπη. Τάσεις και προοπτικές για τον 21^ο αιώνα».
- «Σύνοψη σεμιναρίου - συμπεράσματα».

10. Συμβολή σε μαθήματα πολεοδομίας του Πολυτεχνείου Βιέννης (Σχολή Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας)

Συμβολή σε ειδικό μάθημα της Σχολής Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου Βιέννης – Ινστιτούτο Πολεοδομίας και Χωροταξίας (καθ. Κ. Semsroth) με τίτλο «Island life – Milos. Planen für den Tourismus auf Milos» (Σχεδιασμός για τον τουρισμό στη Μήλο» του εαρινού εξαμήνου 2001 – 2002 (υπεύθυνοι μαθήματος: Dr. M Surböck, B. Hromas). Ειδικότερα η συμβολή μου εντοπίστηκε στα παρακάτω σημεία:

- Προετοιμασία της άσκησης. Οργάνωση, προμήθεια και αποστολή του σχετικού υλικού (πληροφοριακό υλικό, χάρτες, υπόβαθρα, κλπ).
- Οργάνωση σεμιναριακής παρουσίασης στους χώρους του ΕΜΠ (9.4.2002) για τους 25 περίπου συμμετέχοντες φοιτητές του Πολυτεχνείου της Βιέννης, για θέματα σχετικά με τον σχεδιασμό στην Ελλάδα και τα προβλήματα που σχετίζονται με τον τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα στην παρουσίαση αυτή συμμετείχαν με σχετικές ομιλίες – παρουσιάσεις οι: Γ. Σαρηγιάννης (υποδοχή συμμετεχόντων), Α. Αραβαντινός (Πολεοδομικά προβλήματα και σχεδιασμός για την Αθήνα), Κ. Σεργιάος (Το σύστημα πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα) και Σ. Αυγερινού (Δομή του τουρισμού στην Ελλάδα και σχετικά προβλήματα σχεδιασμού).
- Συμμετοχή ως «Κριτικός Επισκέπτης» (Gastkritiker) κατά την τελική παρουσίαση των ένδεκα συνολικά σπουδαστικών εργασιών (26.6.2002) στους χώρους του Πολυτεχνείου της Βιέννης. Σχολιασμός, κριτική και παρατηρήσεις στα πλαίσια της προφορικής παρουσίασης των εργασιών.
- Παρουσίαση των βασικών σημείων των σπουδαστικών εργασιών στο Δήμο της Μήλου (Σεπτέμβριος 2002) από κοινού με την Β. Hromas. Συζήτηση σχετικά με τις δυνατότητες υλοποίησης σπουδαστικών ιδεών, καθώς και γύρω από πιθανά θετικά αποτελέσματα στη λειτουργία του νησιού ως τουριστικού προορισμού, αλλά και ως ζωντανού νησιωτικού τόπου μόνιμης κατοικίας και διαβίωσης.

11. Παρακολούθηση και καθοδήγηση σπουδαστών στα πλαίσια των προγραμμάτων IAESTE

Ειδικότερα παρακολούθησα και καθοδήγησα τη σπουδάστρια της αρχιτεκτονικής σχολής του Hochschule für Technik und Wirtschaft Dresden (πολυτεχνείο Δρέσδης), Doris Nitsche, κατά την παραμονή της στο Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, την Άνοιξη του 1997, και κατά τη σύνταξη εργασίας με τίτλο «Gestaltung und rechtlicher Rahmen von Ansiedlungen am Stadtrand».

Επίσης παρακολούθησα και καθοδήγησα από κοινού με τον Λ. Αντωνίου, τη σπουδάστρια της αρχιτεκτονικής σχολής του Πολυτεχνείου του Τορίνο, Ciara Berardi, κατά την παραμονή της στο Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, το Φθινόπωρο του 1998, και κατά τη σύνταξη εργασίας με θέμα τον πολεοδομικό σχεδιασμό, τις διαδικασίες το θεσμικό πλαίσιο και τις νεώτερες σχετικές εξελίξεις στην Ιταλία, στα πλαίσια της οποίας εξετάστηκαν διεξοδικότερα τρεις μελέτες περίπτωσης που αφορούσαν τις πόλεις Aosta, Sassuolo και Novara.

12. Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης

Στα πλαίσια των επιμορφωτικών προγραμμάτων του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης για μηχανικούς του Δημοσίου συμμετέχω από το 2002 και μετά ως εκπαιδευτής σε σειρά σεμιναρίων (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Καβάλα, Κοζάνη, Βόλος) με γενικό τίτλο «Τεχνικές επεμβάσεις έκτακτης ανάγκης μετά από σεισμό». Ειδικότερα ανέλαβα την οργάνωση και διεξαγωγή των παρακάτω δύο εισηγήσεων – μαθημάτων:

- «Διαχείριση ελευθέρων χώρων και αντισεισμική προστασία», με το εξής περιεχόμενο: Διαδικασία εκκένωσης κτιρίων και καταφυγής του πληθυσμού σε ανοικτούς χώρους για κτίρια διαφόρων χρήσεων και λειτουργικών / Προκαταστροφικός εντοπισμός και αξιολόγηση χώρων / Σηματοδότηση και αναγκαία υποδομή / Οργάνωση και διεξαγωγή της επιχείρησης εκκένωσης (μέσα και υλικά, ανθρώπινο δυναμικό) / Πληροφόρηση κοινού.
- «Άμεση και προσωρινή στέγαση σεισμοπλήκτων», με το εξής περιεχόμενο: Σεισμικές επιπτώσεις στην πόλη και στο στεγαστικό απόθεμα / Οργάνωση μετασεισμικής μεταγκατάστασης υπηρεσιών και φορέων / Οργάνωση διαδικασιών άμεσης στέγασης σεισμοπλήκτων / Τρόποι, διαδικασίες, προβλήματα / Διαδικασίες μεταβατικής στέγασης μέχρι την αποκατάσταση του μόνιμου κελύφους: τρόποι, διαδικασίες, προβλήματα / Παραδείγματα και εμπειρίες από την Ελλάδα και διεθνώς.

Επίσης από το 2005 συμμετέχω ως εκπαιδευτής σε σειρά σεμιναρίων (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) με γενικό τίτλο «Περιβαλλοντική πολιτική – πολεοδομικές και χωροταξικές εφαρμο-

γές». Ειδικότερα ανέλαβα την οργάνωση και διεξαγωγή του παρακάτω μαθήματος διάρκειας 7 ωρών:

- Φυσικό – ανθρωπογενές περιβάλλον. Βασικές αρχές διαχείρισης περιβάλλοντος. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός.

13. Εκπαίδευση – Ενημέρωση σε μαθητές και καθηγητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα του ΟΑΣΠ

Στα πλαίσια της δραστηριότητάς μου στον ΟΑΣΠ συμμετείχα, ως μέλος του Τμήματος Εκπαίδευσης – Ενημέρωσης στις παρακάτω εκπαιδευτικές δραστηριότητες:

- Εκπαίδευση – Ενημέρωση σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για θέματα αντισεισμικής προστασίας.
- Συμμετοχή στο πρόγραμμα εκπαίδευσης Εθελοντών Κοινωνικής Πρόνοιας του Περιφερειακού Τμήματος του ΕΕΣ Χαλκίδας, με σχετική ομιλία στις 30.4.2002, στα πλαίσια της εκπαιδευτικής ενότητας «Εκτακτες Ανάγκες – σχεδιασμός – αντιμετώπιση».
- Συμμετοχή σε επιμορφωτικό σεμινάριο του ΟΑΣΠ και του ΥΠΕΠΘ για τους υπευθύνους αγωγής υγείας Δ.Ε. και τους υπευθύνους Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων, με γενικό τίτλο «Αντισεισμική προστασία σχολικών μονάδων». Μονεμβασιά, 21 – 23.6.2002. Ειδικότερα στα πλαίσια αυτού του σεμιναρίου συμμετείχα στην προετοιμασία, οργάνωση και διεξαγωγή εργαστηρίου – άσκησης με θέμα «Χώροι καταφυγής και συγκέντρωσης».
- Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια του ΟΑΣΠ για τους διευθυντές και υπευθύνους αντισεισμικής προστασίας σχολείων Δ.Ε. με γενικό τίτλο «Αντισεισμική προστασία σχολικών μονάδων» (μεταξύ άλλων: Νομαρχίες Σερρών και Μαγνησίας).
- Συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων και του ΟΑΣΠ με γενικό τίτλο «Προστατεύω τον εαυτό μου και τους άλλους», που αφορά την ενημέρωση και εκπαίδευση ομάδων εθελοντών. Ειδικότερα στα πλαίσια αυτού του προγράμματος συμμετείχα στην προετοιμασία, οργάνωση και διεξαγωγή εργαστηρίου – άσκησης με θέμα «Χώροι καταφυγής και συγκέντρωσης» (μεταξύ άλλων: Δήμοι Πύργου, Κορυδαλλού, Καλυβίων, Χανίων, κλπ).

14. Επίβλεψη διδακτορικών διατριβών

- Χατζηγηγορίου Παύλος: Ανάπτυξη πολυκριτηριακού συστήματος ψηφιακής διαχείρισης αξιολογών κτιρίων και συνόλων με βάση δεδομένων και GIS. Η περίπτωση του ιστορικού τόπου της Ερμούπολης (ολοκλήρωση 2012).
- Ζαχαρή Βασιλική: Κριτική διερεύνηση των αρχών της χωρικής διακυβέρνησης. ΕΜΠ. Σχολή Αρχιτεκτόνων (ολοκλήρωση 2013).

- Αγγελίδου Βασιλική: Μηχανισμοί πολεοδομικής παρέμβασης και σύγχρονη νομοθεσία. Έμφαση στη Μεταφορά Δικαιωμάτων Ανάπτυξης και στη Μεταφορά Συντελεστή Δόμησης. (ολοκλήρωση 2014).
- Βουλέλης Παναγιώτης: Φέρουσα ικανότητα και Μηδενικές Εκπομπές ρύπων. Οφέλη σε Οικονομία, Κοινωνία και Περιβάλλον (σε εξέλιξη).
- Γεωργακόπουλος Νίκος: Παράμετροι Αστικής Ανάπτυξης/Διάχυσης Περιφερειών Μητροπολιτικών Περιοχών. Τυπολογίες και Κεντρικότητες στο Δήμο Αχαρνών (σε εξέλιξη).
- Γράμψας Γεώργιος: Η εμφάνιση, η ανάπτυξη και ο ρόλος του real estate στη συγκρότηση του σύγχρονου αστικού περιβάλλοντος (υπό ολοκλήρωση).
- Κουδούνη Αμαλία: Πολεοδομικός σχεδιασμός 1ου και 2ου επιπέδου και προβλήματα εφαρμογής πολεοδομικών σχεδίων (σε εξέλιξη).
- Noomohammadan Meghdad: Βιοκλιματικός Αστικός Σχεδιασμός και οι Επιπτώσεις του στη Κλίμακα της Γειτονιάς και της Πόλης: Η περίπτωση της πόλης Γιάζντ του Ιράν (σε εξέλιξη).
- Μιχαηλίδης Τριαντάφυλλος: Ανταγωνισμός μητροπόλεων και χωρικός σχεδιασμός. ΕΜΠ. Σχολή Αρχιτεκτόνων (υπό ολοκλήρωση).
- Στουρνάρας Δημήτρης: Περιορισμοί δόμησης και σχεδιασμός του χώρου. ΕΜΠ. Σχολή Αρχιτεκτόνων (σε εξέλιξη).
- Χατζηδάκη Ναυσικά: Τα προγράμματα αισθητικής αποκατάστασης των κτιριακών όψεων για τη βελτίωση της εικόνας της πόλης και η τοπική αυτοδιοίκηση
- Τσολάκη Αναστασία: Συμβολή αστικών χώρων πρασίνου στο μικροκλίμα της πόλης και η επιρροή τους στην υγεία των κατοίκων. Η περίπτωση του Πάρκου Τρίτση στην Αθήνα. Συγκριτικές μεθοδολογίες καταγραφής μικροκλιματικών χαρακτηριστικών (σε εξέλιξη).
- Καραγιάννη Σοφίας: Η γλυπτική στον δημόσιο χώρο και η συμβολή της στην φυσιογνωμία της πόλης (σε εξέλιξη).
- Χαλδέζου Σωτηρία: Πρακτικές σχεδιασμού ελεύθερων χώρων πρασίνου στην πόλη. Η διάσταση της συμμετοχής των πολιτών και των νέων τεχνολογιών (σε εξέλιξη).
- Χάλαρη Ιωάννης: Η αξιοποίηση των αστικών απορριμμάτων ως δημόσιου αγαθού στην Ελλάδα (σε εξέλιξη).
- Ευθυμιάδου Αργυρή: Ανοικτό τεχνολογικό πάρκο' σε πόλεις με κελύφη ιστορικού ενδιαφέροντος. Η περίπτωση της Λάρισας (σε εξέλιξη).
- Σπηλιοπούλου Γεωργία: Ασφάλεια δικαίου στην εφαρμογή της νομοθεσίας και των διοικητικών πράξεων πολεοδομικού σχεδιασμού (σε εξέλιξη).
- Λινάκη Ελένη: Καταγραφή, αξιολόγηση και διαχείριση υλικών και άυλων πόρων ενός τόπου. Η περίπτωση της Άνω Σύρου (σε εξέλιξη).
- Χαραλαμπίδου Βασιλική: Ανάπτυξη πολυκριτηριακής μεθοδολογίας για τη χωροθέτηση επενδύσεων. Τα εργαλεία χωρικού σχεδιασμού (σε εξέλιξη).

- Γρηγοριάδης Σοφοκλής: Μεθοδολογία διερεύνησης και εντοπισμού / καθορισμού κατάλληλων δεικτών για την αξιολόγηση της αστικής κινητικότητας με όρους βιωσιμότητας και ανθεκτικότητας σε πόλεις μεσαίου μεγέθους (σε εξέλιξη).

15. Επίβλεψη διπλωματικών εργασιών

14.1 Προπτυχιακές διπλωματικές εργασίες (ενδεικτικά)

- Βλαχάβα Δήμητρα. Πολεοδομική αναβάθμιση του κέντρου των Τριγιάλων. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2008.
- Βαρελά Σταυρούλα. Δίκτυο υπαίθριων χώρων και κίνησης πεζών – ποδηλάτων στη συνοικία Αγ. Παρασκευής Καρδίτσας. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2008.
- Παπαζάνη Ιωάννα, Ζούρα Πηνελόπη. Πολεοδομική ανάπλαση του παράκτιου μετώπου της Αλεξανδρούπολης (συνεπιβλέπων: Γ. Χαιδόπουλος). ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2009.
- Τριανταφυλλοπούλου Ελένη. Πολεοδομική ανάλυση και κατευθύνσεις ανασχεδιασμού για την ανάπλαση αστικών περιοχών κατοικίας: Η περίπτωση των Άνω Πετραλώνων στην Αθήνα. ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, 2009.
- Χανή Αναστασία. Ναύπακτος: παραδοσιακός οικισμός, σύγχρονη πόλη. Πολεοδομική προσέγγιση της πόλης της Ναυπάκτου, ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, 2010.
- Χανιώτη Μαρία. Η επίδραση της βιώσιμης ανάπτυξης στο ευρύτερο και το αστικό περιβάλλον της ΕΕ. ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, 2010.
- Πλουμίδα Ελένη. Πολεοδομική αναβάθμιση του ιστορικού κέντρου του Ηρακλείου Κρήτης και ανάπλαση του παραλιακού μετώπου (συνεπιβλέπουσα: Β. Καρβουντζή). ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2010.
- Αδάμου Ζάμπια. Βόλος - Επέμβαση στο θαλάσσιο μέτωπο. Σχεδιασμός αστικού πάρκου (συνεπιβλέπουσα: Β. Καρβουντζή). ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2010.
- Νησιτιάκη Ειρήνη. Ανάπλαση στην περιοχή Τρεις Καμάρες Ηρακλείου (συνεπιβλέπων: Μ. Τζιτζιάς) ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2011.
- Βλάχου Ακριβή – Αθηνά. Ανακατανομή του χώρου και βιώσιμη κινητικότητα. Το παράδειγμα της Καισαριανής (συνεπιβλέπων: Δ. Παπαλεξόπουλος) ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2012.
- Χρυσολωρά Ευανθία. Όρμος Λιβιάδι, Σέριφος (συνεπιβλέπων: Ι. Γρηγοριάδης) ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2012.
- Μαραγκού Μόνικα-Νοέλλα. Ανάπλαση παραλιακής ζώνης στο λιμάνι Καλύμνου. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2012.

- Σταυρακάκη Ναταλία. Λόφος Τσάκου: Επανα-ανάγνωση των στοιχείων του χώρου. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2012.
- Κλουβιδάκη Μαριλένα. Καταστασιακές ατμόσφαιρες στο παρόχθιο μέτωπο της Λισσαβώνας. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2014.
- Τζοτζόκου Ευσταθία. Πολεοδομική ανάπλαση του παραθαλάσσιου μετώπου στην περιοχή του λιμανιού της Χαλκίδας. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2014.

14.2 Μεταπτυχιακές διπλωματικές εργασίες (ενδεικτικά)

- Ζωάκη Ελευθερία. Διαχείριση αστικών στερεών αποβλήτων. Μελέτη περίπτωσης: Ηράκλειο Κρήτης. ΕΑΠ 2003.
- Τριανταφυλλίδη Μαρία. Η κοινοτική πρωτοβουλία Urban. Η περίπτωση του Βόλου – Ν. Ιωνίας. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών, 2003.
- Αναστασόπουλος Σπύρος. Διαχείριση αστικών απορριμμάτων στην ελληνική περιφέρεια. Η περίπτωση της ευρύτερης περιοχής Τρίπολης. ΕΑΠ, 2004.
- Γιαβρή Λουκία. Επεμβάσεις περιβαλλοντικού σχεδιασμού σε περιοχές με ιστορικό χαρακτήρα. Η περίπτωση της παλιάς πόλης της Λευκωσίας. ΕΑΠ, 2004.
- Περνάρης Γιώργος. Διερεύνηση αρχών βιοκλιματικού σχεδιασμού και του μικροκλίματος στον αστικό ιστό. Η περίπτωση της πολεοδομικής επέκτασης της πόλης της Ρόδου. ΕΑΠ, 2004.
- Χαλάνδρας – Περίσιος Νίκος. Η περιβαλλοντική συμβολή των αστικών υπαίθριων χώρων στον πολεοδομικό ιστό. Η περίπτωση του σχεδιασμού ενός δικτύου υπαίθριων αστικών χώρων στο κέντρο της Λαμίας, ΕΑΠ. 2005.
- Παναγιώτου Αριστείδης. Περιβαλλοντικός αστικός σχεδιασμός σε προαστιακές αραιοδομημένες περιοχές. Η περίπτωση του οιοποιείου «Αθανασιάδη – Χαρλαύτη» στην κοινότητα Σταμάτας, ΕΑΠ. 2005.
- Κιωκάκης Λάζαρος. Διερεύνηση μικροκλιματικών συνθηκών αστικών περιοχών σε σχέση με το ρόλο των διάφορων χρήσεων γης. Η περίπτωση του Δήμου Γλυφάδας και της ευρύτερης περιοχής του, ΕΑΠ. 2005.
- Βιλμέζη Εξαδακτύλου Κυριακή. Η συμβολή των ανοικτών δημόσιων χώρων στο περιβάλλον και στο μικροκλίμα του πυκνοδομημένου αστικού ιστού. Η περίπτωση της πλατείας Συντάγματος, ΕΑΠ. 2005.
- Λαγκουράνη Ελένη. Η πλατεία ως δημόσιος χώρος συγκέντρωσης και συγκράτησης του κέντρου της ευρωπαϊκής πόλης. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ, 2005.
- Πετρίδου Ζωή. Αστικός τουρισμός στην πόλη της Θεσσαλονίκης, ΕΜΠ, ΔΠΜΣ, 2006.
- Ζουροπούλου Κωνσταντίνα. Διερεύνηση δυνατοτήτων ανάπλασης και αναβάθμισης του δημόσιου χώρου με βάση τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό. Μελέτη περίπτωσης: Δήμος Ζωγράφου. ΕΑΠ, 2006.

- Ιωαννίδου Ελένη. Η συμβολή του Βιοκλιματικού - Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού Αστικών Υπαίθριων Χώρων στην ανάπλαση του Αστικού Ιστού. Μελέτη περίπτωσης: Ανάπλαση του δικτύου υπαίθριων χώρων στο κέντρο του Κιάτου. ΕΑΠ, 2006.
- Ζαφείρης Χρήστος. Ενεργειακή αξιοποίηση βιομάζας για τηλεθέρμανση οικισμού. Η περίπτωση του Κ. Δάτου του Δ. Φιλίππων, Ν. Καβάλας. ΕΑΠ, 2006.
- Βλασταράκης Νικόλαος. Η συμβολή των χώρων πρασίνου στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και η ένταξή τους στον αστικό ιστό της πόλης - Μελέτη περίπτωσης: Δασύλλιο Πάτρας. ΕΑΠ, 2006.
- Κρανάς Βασίλης. Η Συμβολή του Βιοκλιματικού Σχεδιασμού των Ανοικτών Χώρων στη Βελτίωση του Περιβάλλοντος του Αστικού Ιστού – Μελέτη Περίπτωσης: Παρεμβάσεις Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλιμακίας στον Δήμο Θεσσαλονίκης. ΕΑΠ, 2006.
- Παυλίδης Αχιλλέας. Μητροπολιτική διακυβέρνηση και σχεδιασμός του χώρου. Από το σχεδιασμό στην υλοποίηση. Η περίπτωση της μητροπολιτικής περιφέρειας της Αθήνας. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2006.
- Δαμανάκης Εμμανουήλ. οι Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ) του άρθρου 2 του ν. 2508/97. Συμβολή του θεσμού στην προώθηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας για πολεοδόμηση περιοχών. Το παράδειγμα εφαρμογής του θεσμού στο Ν. Χανίων της Ν. Κρήτης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2006.
- Κουδούνη Αμαλία. Το σύστημα σχεδιασμού στην Ελλάδα και το ζήτημα της εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδιασμού. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.
- Γεωργούλα Αικατερίνη. Περιβαλλοντικές δράσεις στον αστικό και εξωαστικό χώρο, στα πλαίσια του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού. Η περίπτωση του Δήμου Βριλησίων. ΕΑΠ, 2007.
- Στάθης Εμμανουήλ. Habitat Agenda και Περιβαλλοντικοί Αστικοί Δείκτες – Εφαρμογή στο Δήμο Κυθήρων και διερεύνηση Μοντελοποίησης για μικρά νησιά. ΕΑΠ, 2007.
- Τριανταφυλλίδου Ασπασία. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη νησιωτικών περιοχών. Μελέτη περίπτωσης: Νήσος Σύρος. ΕΑΠ, 2007.
- Τσίγκου Αλεξάνδρα. Περιβαλλοντικές αναπλάσεις παράκτιων αστικών ζωνών. Μελέτη περίπτωσης: Το ανατολικό τμήμα της Παραλίας Ασπροπόργου. ΕΑΠ, 2007.
- Βιδάλη Άρτεμις. Καταγραφή των συστημάτων και εφαρμογών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από θαλάσσια κύματα, σύγκριση και αξιολόγηση αυτών καθώς και διερεύνηση των δυνατοτήτων εφαρμογής τους στην Ελλάδα. Μελέτη περίπτωσης: Μαρίνα Άλιμου. ΕΑΠ, 2007.
- Στουρνάρας Δημήτρης. Ζώνες απαγόρευσης ή περιορισμού της δόμησης στον ελληνικό χώρο, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.
- Πάντου – Κίκου Χριστίνα. Μεγάλες τουριστικές - οικιστικές αναπτύξεις. Μελέτη περίπτωσης: Ατάλαντη. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.

- Μακρράκης Χρυσόστομος. Ολοκληρωμένα Προγράμματα Αστικής Ανάπτυξης: Μια πρώτη αξιολόγηση. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.
- Καραβία Ευαγγελία. Αναπλάσεις υποβαθμισμένων περιοχών και προβλήματα εφαρμογής τους στην Ελλάδα. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.
- Κυριακάκη Φωτεινή. Εσωτερική οργάνωση και λειτουργική ένταξη στον αστικό ιστό της εγκαταλελειμμένης περιοχής του πρώην Αεροδρομίου του Ελληνικού, σύμφωνα με τις αρχές του περιβαλλοντικού σχεδιασμού. ΕΑΠ, 2008.
- Μπέτσης Γιώργος. Αναπλάσεις αστικών χώρων. Η περίπτωση της Ν.Α. Πύλης της Θεσσαλονίκης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Δρόσος Γιάννης. Δυνατότητες πολεοδόμησης περιοχών αυθαίρετων υπό το πρίσμα της πολεοδομικής και περιβαλλοντικής συμβατότητας. Η περίπτωση των περιοχών «Δέση» και «Κούφος» στα όρια των Δήμων Γέρακα και Πεντέλης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Καράμπαμπα Ευφροσύνη. Η εξέλιξη των ελληνικών οικοδομικών κανονισμών και τα αποτελέσματα στον ελληνικό χώρο. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Κάτσος Αθανάσιος. Καινοτόμα εργαλεία και πρακτικές σχεδιασμού του χώρου στην Ιταλία, ΕΜΠ, ΔΠΜΣ, 2008.
- Γαλυφιανάκης Βασίλης. Η χρησιμότητα των προσομοιωτών πόλης ως εργαλείου άσκησης πολεοδομικής πολιτικής και ο ρόλος τους στην εκπαίδευση. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Ασημινάκη Άννα. Αυθαίρετη Δόμηση και επιπτώσεις στο σχεδιασμό. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Αντωνίου Ηλίας. Μικροί υδροηλεκτρικοί σταθμοί και βιώσιμη ανάπτυξη στο αστικό περιβάλλον. ΕΑΠ, 2008.
- Καραβατάκη Ευτυχία. Τα αστικά κενά στις πόλεις και ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός αυτών με στόχο την αειφορία. Περίπτωση μελέτης είναι η ανάπλαση της κοίτης του ποταμού Πηνειού και των υπαίθριων χώρων στο κέντρο της Λάρισας. ΕΑΠ, 2008.
- Καραγιάννη – Βουτέλη Κλημεντία. Η στρατηγική περιβαλλοντική παράμετρος στα εργαλεία ρύθμισης του αστικού χώρου (ρυθμιστικά σχέδια, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ). Μελέτη περίπτωσης: Ρυθμιστικό σχέδιο Πατρών. ΕΑΠ, 2008.
- Μαλιαγρού Γερασιμίνα. Οργανωμένη δόμηση κατοικίας: Βιοκλιματικά Χαρακτηριστικά και Αρχές Σχεδιασμού - Μελέτη Περίπτωσης στις «Λαϊκές Κατοικίες» στην περιοχή Δεστούνη, στο Αργοστόλι Κεφαλονιάς. ΕΑΠ, 2008.
- Χρήστου Μυρσίνη. Ενεργειακή αξιοποίηση βιομάζας για παραγωγή βιοκαυσίμων. ΕΑΠ, 2008.
- Ζαχαριάδου Κωνσταντίνα. Η περιβαλλοντική συμβολή των αστικών υπαίθριων χώρων στο πολεοδομικό ιστό. Μελέτη σχεδιασμού ενός δικτύου δημόσιων υπαίθριων χώρων στη συνοικία «Λαμπρινή» του δήμου Αθηναίων. ΕΑΠ, 2008.

- Κιντζόγλου Ασημίνα. Η συμβολή του βιοκλιματικού σχεδιασμού στη βελτίωση του αστικού ιστού πυκνοδομημένων περιοχών, με έμφαση στη σχέση δομημένου και ελεύθερου χώρου. Μελέτη περίπτωσης: διερεύνηση δυνατοτήτων παρεμβάσεων σε αστική περιοχή του Δήμου Νέας Σμύρνης. ΕΑΠ, 2009.
- Μηνιάτη Μαριάνθη. Χωροθετικές επεμβάσεις – παρεμβάσεις στον Αστικό Ιστό, οι οποίες διέπονται από τους Περιβαλλοντικούς Κανονισμούς και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η περίπτωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. ΕΑΠ, 2009.
- Διμέλλη Δέσποινα. Η χωροθέτηση των αστικών λειτουργιών κλειδί για την οικολογική συμπεριφορά του αστικού χώρου, Μελέτη περίπτωσης: Λειανοπέδιο Αττικής. ΕΑΠ, 2009.
- Παναγόπουλος Αριστείδης. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός σε αναπλάσεις παράνκτιων αστικών ζωνών. Μελέτη περίπτωσης: Η παραλιακή ζώνη του δήμου Γλυφάδας Αττικής. ΕΑΠ, 2009.
- Παπαντωνίου Τρύφων. Λειτουργικότητα και βιοκλιματικός σχεδιασμός ανοιχτών χώρων εντός πυκνοδομημένου αστικού ιστού. Μελέτη Περίπτωσης: Πλατεία, πεζόδρομος και αύλειος σχολικός χώρος στην περιοχή Κάτω Πατησίων Αθηνών. ΕΑΠ, 2009.
- Πουρνάρα Σοφία. Περιβαλλοντική ανάπλαση αστικών υπαίθριων χώρων. Η περίπτωση αφορά τη μετατροπή του βοτανικού κήπου Διομήδους στο Χαϊδάρι σε πάρκο. ΕΑΠ, 2009.
- Τριάντη Αγγελική. Το αίθριο ως βιοκλιματικό στοιχείο αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα. Η περίπτωση των κτιρίων με αίθριο στο έργο του Άρη Κωνσταντινίδη. ΕΑΠ, 2009.
- Τσιτάτα Καλλιρρόη. Ο ρόλος των ανοιχτών χώρων στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών του αστικού ιστού: μελέτη περίπτωσης του Δήμου Καισαριανής. ΕΑΠ, 2009.
- Σπανός Στυλιανός. Σύγχρονες Τάσεις στους Παραδοσιακούς Οικισμούς των Κυκλάδων και Προοπτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η περίπτωση της Παροικίας Πάρου. ΕΑΠ, 2009.
- Βουλέλης Παναγιώτης. Η φέρουσα ικανότητα στον αστικό σχεδιασμό και βιώσιμες πόλεις, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.
- Βορδώνη Ευαγγελία. Βελτίωση του αστικού μικροκλίματος μέσω περιβαλλοντικών πολεοδομικών παρεμβάσεων σε μικρή κλίμακα του αστικού ιστού, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.
- Φούντα Αναστασία. Η αλληλεπίδραση των χρήσεων γης και του οδικού δικτύου. Μελέτη περίπτωσης: Λ. Μεσογείων, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.
- Τσουρούλα Ευδοκία. Αστικοί μετασχηματισμοί των μεσογειακών μητροπόλεων: Αθήνα, Βαριαλώνη, Κωνσταντινούπολη, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.
- Φυτά Βασιλική. Πολεοδομική εξέλιξη και ανάπτυξη της περιοχής Ψυρρή, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.

- Ντελησπύρου Βάρβαρα. Περιβαλλοντικός ανασχεδιασμός υφιστάμενων αστικών πάρκων. Η περίπτωση του Άλσους Συγγρού. ΕΑΠ 2010.
- Αμπλιανίτη Παγώνα. Αντιμετώπιση περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη λειτουργία μεγάλων αεροδρομίων. Η περίπτωση του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ). Αξιολόγηση-Προτάσεις. ΕΑΠ 2010.
- Δραπανιώτου Καλλιόπη. Περιβαλλοντική αστική ανάπλαση - μελέτη περίπτωσης: Λ. Αλεξάνδρας - Γήπεδο ΠΑΟ – Προσφυγικά. ΕΑΠ 2010.
- Παπαπαναγιώτου Δήμητρα. Περιβαλλοντική ανάπλαση δημόσιων χώρων: Η περίπτωση του Δήμου Μοσχάτου. ΕΑΠ 2010.
- Σκοτιδά Αικατερίνη. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός αστικών ρεμάτων. Η περίπτωση του ρέματος Πύρνας στη Κηφισιά. ΕΑΠ 2010.
- Μενδωνίδη Αριάδνη. Αναπλάθοντας πόλεις και οικισμούς" Η ευρωπαϊκή και η ελληνική εμπειρία σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον - εστιάζοντας στο μικρό κέντρο της πόλης της Χίου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Κουρκιάκης Κωνσταντίνος. Αντισεισμική πολεοδομική θωράκιση και ανασχεδιασμός των πληγείσων περιοχών: Ο σεισμός της Αθήνας το 1999. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Μπατζίκου Σπυριδούλα. Η Habitat Agenda στα πλαίσια των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων και η ανάλυση μελετών εφαρμογής της στη Β.Α. Αττική. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Noormohammadan Meghdad. Βιοκλιματικός αστικός σχεδιασμός και οι επιπτώσεις του στην κλίμακα της γειτονιάς και της πόλης. Η περίπτωση της πόλης Γιάζντ του Ιράν. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Σκοταρά Χρυσάνθη. Συσχέτιση της θερμικής άνεσης με τις κοινωνικές εμπειρίες των χρηστών του ανοιχτού δημόσιου χώρου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Γαλανοπούλου Κωνσταντία. Περιβαλλοντικός ανασχεδιασμός στα όρια του αστικού ιστού. Αλλαγή χρήσης στρατοπέδου Σπυρούδη στην Αγία Παρασκευή. ΕΑΠ 2011.
- Δασκαλαντωνάκης Εμμανουήλ. Σχεδιασμός θεματικών πάρκων και ένταξή τους στον αστικό ιστό στο πλαίσιο του περιβαλλοντικού αστικού σχεδιασμού. Μελέτη περίπτωσης: Τα ενετικά τείχη του Ηρακλείου Κρήτης. ΕΑΠ 2011.
- Κουρκουτσάκη Βασιλική. Τα ρέματα ως εργαλείο οργάνωσης του αστικού χώρου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2011.
- Χατζηδάκη Ναυσικά. Η αισθητική αποκατάσταση των κτιριακών όψεων ως εργαλείο βελτίωσης της εικόνας της πόλης. Η περίπτωση του Αμαρουσίου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2011.
- Μεσσήνη Ελένη. Πολεοδομική εξέλιξη της πόλης της Χαλκίδας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και σύγχρονες προτάσεις ανασχεδιασμού. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2011.
- Μιχαντάς Τάσος. Ανάπτυξη ορεινών περιοχών. Η περίπτωση της λίμνης Ασκουρίδας. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2011.

- Αγκρά Κωνσταντινά. Περιβαλλοντικός ανασχεδιασμός αστικής περιοχής. Η περίπτωση του Πατήματος Χαλανδρίου. ΕΑΠ 2012.
- Στεφοπούλου Αικατερίνη. Περιβαλλοντικός Ανασχεδιασμός Δημόσιων Χώρων. Η περίπτωση των δημόσιων χώρων του ιστορικού και εμπορικού κέντρου της Άμφισσας. ΕΑΠ 2012.
- Βογιατζή Μαριλένα. Χρήσεις γης; ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της πόλης, το παράδειγμα της Καρδίτσας. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Μικράκη Ευαγγελία. Σύνθετες Αστικές Παρεμβάσεις Βιώσιμης Ανάπτυξης. Μελέτη περίπτωσης: Η Παλιά Πόλη του Ηρακλείου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Μαρία Λώλου. Όψεις της κοινωνικής κατοικίας: από την οργανωμένη δόμηση στις αναπλάσεις. Η περίπτωση του Νέου Οικισμού Δωδώνης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Χανή Αναστασία. Δημόσιος χώρος και ψηφιακή εποχή. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Κωσταγιάννη Μαρία. Το ζήτημα της συνύπαρξης αρχαιολογικών χώρων και περιοχών που αναπτύσσονται πάνω σε αρχαίους οικισμούς. Μελέτη περίπτωσης Αρχαία Κόρινθος. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Κουτσάκης Ιωάννης. Ενοποίηση υπαίθριων χώρων και χώρων πρασίνου νησιωτικών οικισμών. Μελέτη περίπτωσης η πόλη της Κέρκυρας. ΕΑΠ 2013.
- Καλόξυλος Ανδρέας. Μελέτη μικροκλιματικών συνθηκών και συνθηκών θερμικής αίσθησης μέσα στον αστικό χώρο. Η περίπτωση της Ερμούπολης. ΕΑΠ 2013.
- Χατζηγηρογιού Παύλος. Η συμβολή της ψηφιακής καταγραφής και παρακολούθησης αξιόλογων κτιρίων και μνημείων στην περιβαλλοντική προστασία του χώρου. Το παράδειγμα του ιστορικού κέντρου της Ερμούπολης. ΕΑΠ 2013.
- Δεληγάρη Ζαχαρένια. Το φαινόμενο της αστικής διάχυσης και η ελληνική εκδοχή του. Η περίπτωση της Ανατολικής Θεσσαλονίκης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2013.
- Πασχαλίδου Ευγενία. Η εξοικονόμηση ενέργειας στα ελληνικά νοικοκυριά. Η περίπτωση του Δήμου Νέας Ιωνίας. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2013.
- Χατζηπέτρου Αυγή. Μοντέλο ήπιας πολεοδομικής οργάνωσης: Διερεύνηση των δυνατοτήτων διαχείρισης του φαινομένου της αστικής διάχυσης. Η περίπτωση της Παλαιόπολης Ναυπάκτου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2014.
- Κοσμίδου Άννα. Greenways: Πράσινες διαδρομές στο ιστορικό κέντρο της Θεσσαλονίκης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2014.
- Βλαχοστεργίου Βασιλική. Η επίδραση των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών μιας περιοχής στη διαμόρφωση των αξιών οικιστικών ακινήτων. Δημιουργία μοντέλου παλινδρόμησης για την ανάλυση των επιπτώσεων των σημαντικότερων χαρακτηριστικών στις αξίες κατοικιών της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας. ΕΑΠ 2014.
- Θεοφιλάτος Κυριάκος. Προσδιορισμός μεθοδολογίας μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για υποθαλάσσια έργα. ΕΑΠ 2014.
- Παλαμάρη Αλεξάνδρα. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός (ανάπλαση) πρώην στρατοπέδου Σπυρούδη - Δήμου Αγίας Παρασκευής. ΕΑΠ 2014.

16. Επίβλεψη διαλέξεων (ενδεικτικά)

- Σακελλαρίου Δημήτρης: Ο ρόλος των αστικών μεταφορών στην ανάπτυξη της πόλης, ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2006.
- Τηλεμάχου Λάμπρος. Παράκτια αστικά μέτωπα. Σχεδιασμός – αξιοποίηση - προοπτικές. Το παράδειγμα της Αθήνας. Συγκριτική αναφορά στις περιπτώσεις του Αμβούργου και της Βαρκελώνης. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2008.
- Αδάμου Ζάμπια. Ανακτώντας την ακτογραμμή. Η διεθνής και η ελληνική εμπειρία και μια ματιά στο θαλάσσιο μέτωπο του Βόλου. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2010.
- Ξενάκη Μαρία. Οι υπαίθριοι χώροι στην πόλη. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2010.
- Τζοτζόκου Ευσταθία. Πόλεις – λιμάνια και υδάτινο στοιχείο. Η περίπτωση της Χαλκίδας, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2010.
- Πάνα Ελένη. Ποδήλατο: ένα εναλλακτικό μέσο μετακίνησης, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2011.
- Λιατσοπούλου Ευσταθία, Τσουκαλά Κωνσταντίνα. Αναζητώντας το πράσινο μέσα στο γκριζο της πόλης. Το πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτσης, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2011.
- Μιχαλοπούλου Ιωάννα, Παπαλυμπέρη Νικολέτα. Αεροδρομιακή πόλη. Ένα νέο πολεοδομικό φαινόμενο, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2011.
- Σαμπροβαλάκη Νίκη. Αστικές αναπλάσεις. Η περίπτωση του Βερολίνου μετά την πτώση του τείχους, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Πρατινάκη Μαρία, Αλεξιάδη Σεβαστή. Πόλεις – λιμάνια στο χθες και στο σήμερα. Η περίπτωση της Γένοβας, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Μπουγούλια Ειρήνη. Η έννοια της διαχρονικότητας στον αστικό σχεδιασμό. Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Κουμπέτσος Γιώργος. Χωροταξική ανάλυση της περιοχής των Μεγάρων και εντοπισμός προβλημάτων. Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Μαυράκη Ευγενία. Στουτγάρδη: Πολεοδομική εξέλιξη και σύγχρονες προκλήσεις. Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Κλουβιδάκη Μαριλένα. Διαβά-ζώντας την Λισσαβώνα. Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Μανάρη Αφροδίτη. Hanseatis Hamburg – Hafencity Hamburg. Η μετάβαση, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2013.

17. Συμμετοχή στην οργάνωση εκπαιδευτικών εκδρομών

- 2005/06. Βερολίνο. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2006/06. Βαρκελώνη. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων
- 2006/07. Νέα Υόρκη. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων
- 2006/07. Βιέννη. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2007/08. Ιαπωνία (Osaka, Kyoto, Tokyo). ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων

- 2007/08. Κωνσταντινούπολη. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2008/09. Ελσίνκι. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2009/10. Amsterdam. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2012/13. Βουκουρέστι. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2016/17. Λισαβόνα. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων.
- 2016/17. Αμβούργο, Ανόβερο. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων.
- 2017/18. Düsseldorf, Ruhrgebiet. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων.

18. Υποδοχή ξένων επισκεπτών (ενδεικτικά)

- 2001/02. Σχολή Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου Βιέννης – Ινστιτούτο Πολεοδομίας και Χωροταξίας (Dr. M Surböck, B. Hromas). Οργάνωση σεμιναρίου για θέματα σχετικά με το σχεδιασμό στην Ελλάδα και τα προβλήματα που σχετίζονται με τον τουρισμό. Με συμμετοχή των Γ. Σαρηγιάννη, Α. Αραβαντινού και Σ. Αυγερινού.
- 2006. Hafencity Universität Hamburg (HCU), Ινστιτούτο Πολεοδομικού, Χωροταξικού και Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού. Κοινή εκπαιδευτική εκδήλωση μεταπτυχιακών και διδακτορικών φοιτητών του ΕΜΠ και του HCU με θέμα «Στρατηγικός σχεδιασμός και μεγάλες διοργανώσεις. Επιρροές στην πολεοδομική ανάπτυξη» (συμμετοχή: Ν. Μπελαβίλας, Φ. Βαταβάλη).
- 2007/08. TU Innsbruck, Architekturfakultät, Institut für Architekturtheorie und Baugeschichte.
- 2008/09. TU Darmstadt, Fachbereich Bauingenieurwesen und Geodäsie, Institut WAR (Wasserversorgung und Grundwasserschutz, Abwassertechnik, Abfalltechnik, Industrielle Stoffkreisläufe, Umwelt- und Raumplanung) (συμμετοχή: Α. Αραβαντινός, Π. Λουκάκης).

Ε.2. Σημειώσεις για την υποστήριξη μαθημάτων

1. Πολιτικές για το σχεδιασμό και την οργάνωση χρήσεων γης. Αλληλοσυσχετίσεις με την κυκλοφορία. Κατευθυντήριες αρχές σε επίπεδο πόλης και επιμέρους τομέων της, Αθήνα, 2001.

Σημειώσεις για το μάθημα «Σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού και δυναμική των χωρικών δομών και των χρήσεων γης», ΕΜΠ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ), 2001 - 2002. Ειδικότερα οι σημειώσεις διαρθρώνονται ως εξής:

1. Κυκλοφορία και κέντρα στην πόλη – ανάλυση επιλεγμένων ΓΠΣ και διατύπωση κατευθυντηρίων αρχών
  - Γενικά
  - Συμπεράσματα από τη μελέτη επιλεγμένων ΓΠΣ
  - Συμπεράσματα ως προς τη συσχέτιση πολεοδομικών ζωνών εντατικών λειτουργιών με τις κύριες οδούς. Προσπάθεια μιας τυπολογίας
  - Γενικά συμπεράσματα – αξιολόγηση
  - Σταχυολόγηση κατευθυντηρίων αρχών αναφορικά με τη διάρθρωση χρήσεων γης και κυκλοφορίας στην πόλη
2. Θεσμικό πλαίσιο για τον χωρικό σχεδιασμό και Σχέδια Χρήσεων Γης στη Γερμανία
  - Βασικό θεσμικό πλαίσιο για την χωροταξία και πολεοδομία στη Γερμανία Βασικό θεσμικό πλαίσιο για την χωροταξία και πολεοδομία στη Γερμανία
  - Περιεχόμενο του γερμανικού πολεοδομικού και οικιστικού νόμου
  - Κατηγορίες χρήσεων γης για εφαρμογή κατά τη σύνταξη Σχεδίων Χρήσεων Γης
  - Περιεχόμενο του Σχεδίου Χρήσεων Γης (Flächennutzungsplan)
3. Εφησυχασμός κυκλοφορίας σε τοπικούς δρόμους γειτονιών
  - Λειτουργία και ρόλος των τοπικών δρόμων
  - Έννοια του εφησυχασμού κυκλοφορίας
  - Στόχοι και μέσα του εφησυχασμού κυκλοφορίας
  - Μέτρα για την επίτευξη κυκλοφοριακού εφησυχασμού
  - Βασικές αρχές σχεδιασμού
  - Εργαλεία για την επίτευξη κυκλοφοριακού εφησυχασμού
4. Προς επανάκτηση του αστικού χώρου

2. Εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές της πολεοδομικής πολιτικής για το σχεδιασμό μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη, Βόλος, 2001.

Σημειώσεις για το μάθημα «Πολεοδομία ΙΙΙ – Πολεοδομική πολιτική», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2001 - 2002. Ειδικότερα οι σημειώσεις διαρθρώνονται ως εξής:

1. Μητρόπολη – Μητροπολιτική Περιοχή. Εννοιολογική προσέγγιση
2. Υφισταμένη κατάσταση – σημερινές τάσεις
3. Στρατηγικός σχεδιασμός μητροπολιτικών περιοχών
4. Σχέδιο ανάπτυξης κοινοτικού χώρου (ΣΑΚΧ): Στόχοι και πολιτικές για τις πόλεις και τις μητροπόλεις
  - Αρχές, βασικό πλαίσιο πολιτικής
  - Βασικές «επιλογές πολιτικής» με εφαρμογή στις μητροπόλεις
5. Συνεργασία – «Δικτύωση» ευρωπαϊκών μητροπόλεων
6. Παραδείγματα στρατηγικού μητροπολιτικού σχεδιασμού στην Ευρώπη την τελευταία δεκαετία. Στόχοι και παρεμβάσεις
  - Γενικές παρατηρήσεις για τις νέες τάσεις στον σχεδιασμό του αστικού χώρου στη Μ. Βρετανία
  - Όραμα και στρατηγικοί στόχοι για την ανάπτυξη του Λονδίνου
  - Βερολίνο
  - Περιφερειακό σχέδιο Μονάχου. Στόχοι και βασικές αρχές για την οικιστική ανάπτυξη και την εξέλιξη του ελεύθερου χώρου
  - Βιέννη
  - Βιώσιμη ανάπτυξη στην περιφέρεια της Ρώμης
  - Κύριοι στόχοι του Χωρικού Συντονιστικού Σχεδίου του Τορίνο
  - Στρατηγικός σχεδιασμός για τη μητροπολιτική περιφέρεια του Rotterdam
  - Στόχοι στρατηγικού σχεδίου Γλασιόβης
  - Κύριες προτεραιότητες του στρατηγικού σχεδίου της Πράγα
  - Αλλά παραδείγματα σημειικών παρεμβάσεων στρατηγικού χαρακτήρα

3. Μητροπολιτικός Σχεδιασμός στην Ευρώπη, Αθήνα, 2004.

Σημειώσεις για το μάθημα «Προσεγγίσεις του σχεδιασμού στην Ελλάδα», ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Διατμηματικό πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Αρχιτεκτονική – σχεδιασμός του χώρου», κατεύθυνση Πολεοδομία και Χωροταξία (Λ. Βασενχόβεν, Κλ. Γεράρδη, Κ. Σεργιάς). Ειδικότερα οι σημειώσεις διαρθρώνονται ως εξής:

Εισαγωγή

1. Σχεδιασμός και Χωροταξία: Γενικές έννοιες και ορισμοί

2. Στρατηγικός σχεδιασμός του χώρου (με έμφαση στις μητροπολιτικές περιοχές)
  - 2.1. Στρατηγικός σχεδιασμός σε μητροπολιτικό επίπεδο
  - 2.2. Η έννοια του χωρικού σχεδιασμού
3. Σχεδιασμός μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη
  - 3.1. Το αστικό σύστημα στον ευρωπαϊκό χώρο, ως απόρροια της παραγωγικής αναδιάθρωσης
  - 3.2. Νέες προσεγγίσεις στα συστήματα αστικού σχεδιασμού και η ιδιαίτερη προσέγγιση των μητροπόλεων
  - 3.3. Η παράμετρος της κρίσης του αστικού περιβάλλοντος και οι αλληλουχίες επίδρασης της στο σχεδιασμό των μητροπόλεων
  - 3.4. Σχεδιασμός μητροπολιτικών περιοχών: Διεθνής προβληματισμός και εμπειρία
4. Ευρωπαϊκές πολιτικές
  - 4.1. Αειφόρες πόλεις της Ευρώπης
    - 4.1.1. Θέματα-κλειδιά για βιωσιμότητα
    - 4.1.2. Επιλογές πολιτικών για την βιωσιμότητα
  - 4.2. Δίκτυο «European Metropolitan Regions Project»
  - 4.3. Δίκτυο Μητροπολιτικών Περιοχών «Metrex»
  - 4.4. Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου
5. Παραδείγματα στρατηγικού μητροπολιτικού σχεδιασμού στην Ευρώπη στην δεκαετία 1990. Στόχοι και παρεμβάσεις
  - 5.1. Γενικές παρατηρήσεις για τις νέες τάσεις στον σχεδιασμό του αστικού χώρου στη Μ. Βρετανία
    - 5.1.1. Έκθεση «Towards an Urban Renaissance»
    - 5.1.2. Λευκή βίβλος «Our Towns and Cities: The Future – Delivering an Urban Renaissance»
  - 5.2. Λονδίνο
    - 5.2.1. Όραμα και στρατηγικοί στόχοι για την ανάπτυξη του Λονδίνου
    - 5.2.2. Το νέο μητροπολιτικό σχέδιο του Λονδίνου (London Plan)
  - 5.3. Στόχοι Στρατηγικού Σχεδίου Γλασκόβης
    - 5.3.1. Γενικοί στόχοι
    - 5.3.2. Ειδικότεροι στόχοι και προτεραιότητες
  - 5.4. Η ανάπτυξη και επέκταση της Lyon
  - 5.5. Βερολίνο
    - 5.5.1. Αναπτυξιακά σχέδια
      - 5.5.1.1. Γενικά
      - 5.5.1.2. Αναπτυξιακό Σχέδιο για τα κέντρα και το λιανικό εμπόριο
      - 5.5.1.3. Αναπτυξιακό Σχέδιο για τις παραγωγικές δραστηριότητες
      - 5.5.1.4. Αναπτυξιακό Σχέδιο για την κατοικία

- 5.5.1.5. Αναπτυξιακό Σχέδιο για την τεχνική υποδομή
- 5.5.2. Σχέδιο Χρήσεων Γης
- 5.5.3. Σχέδια πολεοδομικών ενοτήτων (Planwerke)
- 5.5.4. Άλλες σημαντικές πολεοδομικές παρεμβάσεις
  - 5.5.4.1. Επανάχρηση της περιοχής Spreestadt Charlottenburg
  - 5.5.4.2. Επανάχρηση του παλαιού αεροδρομίου Tempelhof
- 5.6. Περιφερειακό σχέδιο Μονάχου. Στόχοι και βασικές αρχές για την οικιστική ανάπτυξη και την εξέλιξη του ελεύθερου χώρου
  - 5.6.1. Περιφερειακός Σύνδεσμος Σχεδιασμού (ΠΣΣ) Μονάχου
  - 5.6.2. Περιφερειακό σχέδιο. Γενικές αρχές και στόχοι.
- 5.7. Βιέννη
  - 5.7.1. Στρατηγικό Σχέδιο 2000 (Strategieplan 2000) για τη Βιέννη
  - 5.7.2. Το Αναπτυξιακό Σχέδιο (Stadtentwicklungsplan) 1994
  - 5.7.3. Δομικές παρεμβάσεις στην πόλη. Η περίπτωση του Donaucity
  - 5.7.4. Σημαντικές παρεμβάσεις ανάπλασης της πόλης. Η περίπτωση του ανασχεδιασμού της ζώνης του μεσαιου δακτυλίου (Gürtel)
  - 5.7.5. Πολιτική αποθάρρυνσης της χρήσης του ΙΧ
  - 5.7.6. Πρόσφατα παραδείγματα οργανωμένης ανάπτυξης συγκροτημάτων κατοικιών
- 5.8. Στρατηγικός Σχεδιασμός για τη Μητροπολιτική Περιφέρεια του Rotterdam
  - 5.8.1. Βασικές αρχές
  - 5.8.2. Πολιτικές για την ανάπτυξη του λιμανιού
  - 5.8.3. Πολιτικέ για τον αστικό χώρο
  - 5.8.4. Τρέχοντα στρατηγικής σημασίας ζητήματα
  - 5.8.5. Στόχοι πολιτικής
- 5.9. Κοπεγχάγη: Μητροπολιτική επέκταση στο Örestad
- 5.10. Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Περιφέρεια της Ρώμης
  - 5.10.1. Βασικά δεδομένα και ευκαιρίες ανάπτυξης
  - 5.10.2. Προτεραιότητες παρέμβασης
  - 5.10.3. Στρατηγικοί στόχοι της νέας περιβαλλοντικής πολιτικής
- 5.11. Λάτσιο
- 5.12. Κύριοι στόχοι του Χωρικού Συντονιστικού Σχεδίου του Τορίνο
- 5.13. Βαρκελώνη
- 5.14. Μαδρίτη: Μητροπολιτική περιφέρεια και το έργο του Gran Sur
- 5.15. Σεβίλλη
- 5.16. Σαραγόσα
- 5.17. Λισσαβόνα
- 5.18. Κύριες προτεραιότητες του Στρατηγικού Σχεδίου της Πράγας
  - 5.18.1. Γενικά για το Στρατηγικό Σχέδιο

- 5.18.2. Στρατηγικές προτεραιότητες
  - 5.19. Αλλά παραδείγματα σημειακών παρεμβάσεων στρατηγικού χαρακτήρα
    - 5.19.1. Stuttgart: Περιοχή σιδηροδρομικού σταθμού
    - 5.19.2. Frankfurt am Main: Αναμόρφωση των κεντρικών σιδηροδρομικών σταθμών
    - 5.19.3. Amsterdam: Κατοικία στο Borneo - Sporenburg
    - 5.19.4. Αμβούργο: Αναμόρφωση παλιών λιμενικών εγκαταστάσεων.
  - 6. Ορισμένα συμπεράσματα από το Στρατηγικό Σχεδιασμό μητροπόλεων του ευρωπαϊκού και μεσογειακού χώρου
- Βιβλιογραφία
- Πηγές στο διαδίκτυο

4. Ζητήματα σχεδιασμού στη Γερμανία. Η περίπτωση του Βερολίνου, Αθήνα, 2005.

Σημειώσεις για την εκπαιδευτική εκδρομή του Διατμηματικού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Αρχιτεκτονική – σχεδιασμός του χώρου», κατεύθυνση Πολεοδομία και Χωροταξία της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ, στο Βερολίνο (ακαδ. έτος: 2004 -05). Κ. Σερράος, Α. Καλαντίδης. Ειδικότερα οι σημειώσεις διαρθρώνονται ως εξής:

1. Το σύστημα διοίκησης και σχεδιασμού στη Γερμανία (Κ. Σερράος)
  - 1.1. Γερμανία
  - 1.2. Διάρθρωση του κράτους και της διοίκησης
    - 1.2.1. Βασικές αρχές της οργάνωσης του κράτους
    - 1.2.2. Ανώτατα ομοσπονδιακά όργανα και υπηρεσίες
    - 1.2.3. Ομόσπονδα Κράτη
    - 1.2.4. Δημοτική (τοπική) αυτοδιοίκηση
  - 1.3. Το σύστημα του χωρικού σχεδιασμού στην ΟΔΓ
    - 1.3.1. Ομοσπονδιακή Χωροταξία (Bundesraumordnung)
    - 1.3.2. Ομόσπονδη Χωροταξία (Landesplanung)
    - 1.3.3. Περιφερειακός σχεδιασμός (Regionalplanung)
    - 1.3.4. Πολεοδομικός Σχεδιασμός (Bauleitplanung)
    - 1.3.5. Τομεακός σχεδιασμός (Fachplanung)
  - 1.4. Τάσεις
    - 1.4.1. Κεντρική – τοπική εξουσία
    - 1.4.2. Ευελιξία - σταθερότητα
    - 1.4.3. Κυβερνητική δομή
    - 1.4.4. Πολιτική

2. Μητροπολιτικός πολεοδομικός σχεδιασμός στο Βερολίνο. Στόχοι και παρεμβάσεις (Κ. Σεργιάς)
  - 2.1. Αναπτυξιακά σχέδια
    - 2.1.1. Γενικά
    - 2.1.2. Αναπτυξιακό Σχέδιο για τα κέντρα και το λιανικό εμπόριο
    - 2.1.3. Αναπτυξιακό Σχέδιο για τις παραγωγικές δραστηριότητες
    - 2.1.4. Αναπτυξιακό Σχέδιο για την κατοικία
    - 2.1.5. Αναπτυξιακό Σχέδιο για την τεχνική υποδομή
  - 2.2. Σχέδιο Χρήσεων Γης
  - 2.3. Σχέδια πολεοδομικών ενοτήτων (Planwerke)
  - 2.4. Άλλες επιλεγμένες σημαντικές πολεοδομικές παρεμβάσεις
    - 2.4.1. Επανάχρηση της περιοχής Spreestadt Charlottenburg
    - 2.4.2. Επανάχρηση του παλαιού αεροδρομίου Tempelhof
3. Πολεοδομικός σχεδιασμός και συμμετοχικές διαδικασίες. Το παράδειγμα του Βερολίνου. Παρεμβάσεις (Α. Καλαντίδης)

Εισαγωγή

  - 3.1. Σχεδιασμός χώρου και θεσμοθετημένες μορφές συμμετοχικών διαδικασιών
    - 3.1.1. Επίπεδα σχεδιασμού
      - 3.1.1.1. Flächennutzungsplanung (FNP) και Bebauungsplanung (B-Plan)
      - 3.1.1.2. Sektorale Entwicklungsplanung (StEP) Bereichsentwicklungsplanung (BEP)
      - 3.1.1.3. Landschaftsprogramm
    - 3.1.2. Συλλογικές διαδικασίες στις λήψεις αποφάσεων
    - 3.1.3. Συνοπτικός πίνακας των επιπέδων σχεδιασμού
  - 3.2. Μη θεσμοθετημένες μορφές συμμετοχής στον πολεοδομικό σχεδιασμό
    - 3.2.1. Stadtforum Berlin
      - 3.2.1.1. Θέματα του Stadtforum Berlin
    - 3.2.2. E-Participation
      - 3.2.2.1. Προκαταρκτικά
      - 3.2.2.2. Συμμετοχή πολιτών στην Alexanderplatz
      - 3.2.2.3. Κριτική προσέγγιση της ηλεκτρονικής συμμετοχής
    - 3.2.3. Το Ταμείο Γειτονιάς (Quartiersfonds).
      - 3.2.3.1. Προκαταρκτικά
      - 3.2.3.2. Το Πρόβλημα
      - 3.2.3.3. Η Απάντηση
      - 3.2.3.4. Η Χρηματοδότηση
      - 3.2.3.5. Η Διαδικασία
      - 3.2.3.6. Οι Παρατηρήσεις
      - 3.2.3.7. Τα Προγράμματα

- 3.2.3.8. Τα παραδείγματα
- 3.2.3.9. Συμπεράσματα πάνω στο ταμείο γειτονιάς
- 3.3. Επικοινωνία
  - 3.3.1. Προβολή πόλης
- 3.4. Συμπεράσματα και προτάσεις
- 4. Αστικά μεταφορικά συστήματα στο Βερολίνο: η σχέση του ΙΧ και των μαζικών μέσων μεταφοράς (Α. Καλαντίδης)
  - Εισαγωγή
  - 4.1. Προκαταρκτικά στοιχεία για το Βερολίνο
    - 4.1.1. Μια σύντομη ιστορική ματιά στα μαζικά μέσα κυκλοφορίας
    - 4.1.2. Δημογραφικά στοιχεία
  - 4.2. Μαζί με τα μέσα μεταφοράς
    - 4.2.1. Κοστολόγηση
    - 4.2.2. Το δίκτυο S-Bahn
    - 4.2.3. Το δίκτυο U-Bahn
    - 4.2.4. Το δίκτυο Τραμ
    - 4.2.5. Το δίκτυο λεωφορείων
  - 4.3. Το αυτοκίνητο
    - 4.3.1. Οδικό δίκτυο
    - 4.3.2. Χώροι ελεγχόμενης στάθμευσης
  - 4.4. Σχέση αυτοκινήτου και μαζικών μέσων μεταφοράς
    - 4.4.1. Κατανομή επιβατών
    - 4.4.2. Park & Ride
  - 4.5. Μελλοντική εξέλιξη

5. Πολεοδομικές επεμβάσεις στον αστικό χώρο, Αθήνα, 2006.

Συλλογικός τόμος - σημειώσεις για το μάθημα Πολεοδομία II «Πολεοδομικές επεμβάσεις στον αστικό χώρο», στα πλαίσια του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ. Ειδικότερα ο Κ. Σεργιάος έχει συντάξει τα εξής κείμενα:

- Εφησυχασμός κυκλοφορίας στο τοπικό οδικό δίκτυο. Κατευθυντήριες αρχές για το σχεδιασμό.
- Τα πολλά «πρόσωπα» της ελληνικής πόλης.

E.3. Workshops

1. Αχαρνές 26.3 έως 1.4.2014

Συμμετοχή στο Διαπανεπιστημιακό Εργαστήριο (workshop) του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου / Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και του Πανεπιστημίου «La Sapienza – Roma» με τίτλο: «Πολιτιστικά Τοπία: Περιβάλλον, Φύση, Ιστορική Μνήμη» με συμμετοχή 15 μεταπτυχιακών και διδακτορικών ιταλών σπουδαστών και 15 μεταπτυχιακών σπουδαστών του ΕΜΠ / ΔΠΜΣ «Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του Χώρου». Σκοπό αποτέλεσε η εμβάθυνση της ακαδημαϊκής διδασκαλίας σε θέματα αρχιτεκτονικού, αστικού, περιαστικού και περιβαλλοντικού-τοπιακού σχεδιασμού.

Συμμετέχοντες καθηγητές: Καθηγητής Κωνσταντίνος Μωραΐτης (συντονιστής), αναπλ. καθηγητής Κωνσταντίνος Σερράος, Λέκτορας Μαρία Μαρολάντη, Prof. Achille Ippolito, Prof. Luca Salvati, Prof. Sergio Camiz, Prof. Franco Zagari, Prof.ssa Donatella Scatena και Prof.ssa Laura Bertoni.

Εισήγηση με θέμα «Studio course: ‘Approaches of the applied urban planning in Greece’». <http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-10606>

2. Mersin / Τουρκία, 1 έως 9.11.2014.

Συμμετοχή στο International Workshop on Urban Design των Ecole Nationale Supérieure d’Architecture de Paris-La Villette, Mersin Üniversitesi Mimarlık Fakültesi και Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, που διοργανώθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος ανταλλαγής Erasmus + με συμμετοχή 15 Ελλήνων, 15 Γάλλων και 30 Τούρκων προπτυχιακών φοιτητών.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα βασικά στοιχεία του workshop, όπως αυτά αναφέρονται στο έντυπο του προγράμματος «Staff mobility for teaching. Mobility agreement»

Overall objectives of the mobility: To establish a network of architecture faculties on “urban project” among three Mediterranean countries (France, Greece, Turkey) and initiate long-term exchanges between students, teachers and professionals. To offer the possibility for the students to understand through field work the relationships from the building to the territorial scale involving spatial and social (economic, cultural, etc) aspects in “changing cities”, putting together international models and local priorities.

Content of the teaching programme: Part 1: Field work from. Intensive international course gathering teachers and students from Athens, Mersin and Paris. The work takes place in mixed groups composed of French, Greek and Turkish students. The theme concerns main urban issues on the coastal area of the city of Mersin. Part 2: Presentation of the first outcome to the local authorities and professionals. Part 3: Preparation of the next intensive course in 2015.

Expected outcomes and impact: For the students a better understanding of urban project/design/planning through bottom-up approaches. For the involved professors, exploring and testing pedagogical issues focused on field work and mainly in situ observation and proposals for a better understanding of contemporary urban changings.

Συμμετέχοντες καθηγητές / διδάσκοντες: Ε. Χανιώτου επικουρη καθηγήτρια (συντονίστρια ελληνικής ομάδας), Κ. Σερράος αναπληρωτής καθηγητής, Π. Πρέντου & Γ. Γκουμπούλου υπ. δρ. ΕΜΠ, P. Bouché, Maître Assistant, C. Secci, Maître Assistant, C. Bilsel, Καθηγήτρια και κοσμήτορας της Αρχιτεκτονικής Σχολής Mersin και Dr. Nida Nayci, διδάσκουσα στην Αρχιτεκτονική Σχολή Mersin.

<http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-10607>

3. Αθήνα, 11 έως 16 Μαΐου 2015

Διοργάνωση και συντονισμός κοινού workshop, διάρκειας μιας εβδομάδας, της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ και του Michigan State University / School of Planning Design and Construction (συντονίστρια: Zenia Kotval, Ph.D., AICP Professor and Program Leader, Urban and Regional Planning Director, Urban Collaborators) με γενικό θέμα: «Urban Redevelopment projects. Urban agriculture to technology incubators». Στο workshop θα συμμετέχουν έως 15 φοιτητές του Michigan State University και έως 20 μεταπτυχιακοί φοιτητές του μαθήματος «Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα» / ΔΠΜΣ «Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του Χώρου», κατεύθυνση «Πολεοδομία και Χωροταξία». Από ελληνικής πλευράς θα συμμετέχουν μέλη ΔΕΠ και υπ. διδάκτορες της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ.

Στη συνέχεια παρατίθενται μια σύντομη περιγραφή του περιεχομένου και των στόχων του προγράμματος.

The workshop is designed for students with an interest in cities, design and sustainability, to experience planning and design practices in collaboration with international students. The program will examine the challenges and development issues of planning and urban redevelopment in Athens. Overall, the goal of the program is to gain an understanding of how planning and redevelopment reflects and influences the character of the built environment in cities. Students will learn how to evaluate planning and design solutions for redevelopment sites, and the transferability of solutions across differ-

ent countries and societies. The workshop utilizes collaborative field study, research and development of planning proposals as a way to explore the links between culture, society and the nature of urban redevelopment in Athens.

Students will be expected to participate in all aspects of the workshop in order to further personal engagement, critical thinking, and intercultural interactions among students from the partner university. At the end of the workshop, students will be able to: a) recognize the connections between a society and the cities it creates, b) articulate differences in planning and design practice in Europe and the United States, c) evaluate the value of planning practices, emerging through the collaborative work and d) discuss the planning and design issues associated with Urban Redevelopment projects.

<http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-10609>

4. Πύργος Τυλληρίας, Κύπρος, 5 έως 7 Μαΐου 2017: PYRGOS FRAGILE & UNSPOILED. Πράσινες ακτές πριν την «ανάπτυξη»

Το εργαστήριο «Πύργος – Πράσινες ακτές λίγο πριν την ανάπτυξη» οργανώνεται από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Frederick, το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών και το Εργαστήριο Αρχιτεκτονικού Χώρου και Επικοινωνίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, σε συνεργασία με την Κοινότητα Κάτω Πύργου και την Ιερά Μητρόπολη Κύκκου και Τηλλυρίας.

Το θέμα το εργαστηρίου αφορά το δίλημμα «ανάπτυξη» και περιβαλλοντική προστασία με αφορμή τον σχεδιασμό της παράκτιας ζώνης της Κοινότητας Πύργου Τυλληρίας στη βορειοδυτική Κύπρο.

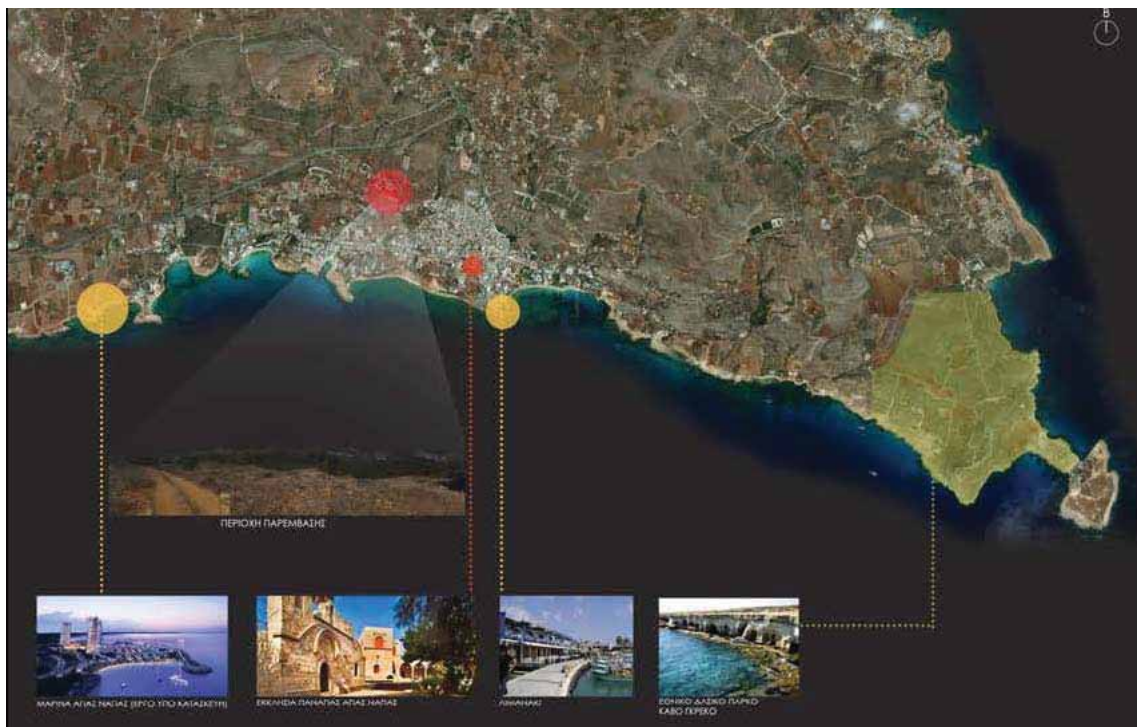
Οι φοιτητές καλούνται να διαχειριστούν μια γραμμική παράκτια ζώνη με σημαντικές περιβαλλοντικές και τοπιακές αξίες που στην ουσία έχει ενταχθεί σε ένα καθεστώς πλήρους πολεοδόμησης και οικιστικής ανάπτυξης. Το εργαστήριο κινείται σε δύο επίπεδα.

Σε πρώτο επίπεδο θα πρέπει να επιλέξουν ένα κρίσιμο σημείο τμήμα της ακτογραμμής εντοπίζοντας συγκεκριμένες τοπιακές και περιβαλλοντικές ποιότητες αλλά και τις απειλές. Ο σχεδιασμός μέσα από το δίπτυχο επέμβαση και προστασία θα διερευνήσει εναλλακτικές εικόνες της ακτής.

Σε δεύτερο επίπεδο, ατομικά και μέσα από το εργαστήριο, οι φοιτητές θα πρέπει να αναγνωρίσουν και να κατανοήσουν τις τοπιακές, πολεοδομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους που προδιαγράφουν την ανάπτυξη της περιοχής και να προτείνουν καινοτόμα αλλά και ρεαλιστικά σενάρια οργάνωσης στην κατεύθυνση της αιφύορου ανάπτυξης.

<http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-12215>

5. Αγία Νάπα, Κύπρος, 16 έως 19 Νοεμβρίου 2017: Κατασκευάζοντας τον Δημόσιο Χώρο. COConstructing PUBlic Space- COPUS 2017

Οι φοιτητές θα διερευνήσουν ένα πραγματικό πρόβλημα που αφορά τον σχεδιασμό δημόσιων χώρων πρασίνου σε οικιστικές περιοχές του Δήμου Αγίας Νάπας. Πρόκειται για αδόμετρη τεμάχια γης που με βάση το Τοπικό Σχέδιο Αγίας Νάπας χαρακτηρίζονται ως ζώνες Δ (προστασίας) και έχουν διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό τα φυσικά τους χαρακτηριστικά, παρά την διάσπαρτη ανάπτυξη που τις έχει κυκλώσει. Με την συνεχή κατάληψη γης

για την οικοδόμηση νέων κατοικιών και την ανάπτυξη άλλων χρήσεων και υποδομών, οι περιοχές πρασίνου και οι δημόσιοι χώροι καθίστανται εξαιρετικά πολύτιμοι. Το αίτημα του Δήμου είναι τα δοσμένα τεμάχια να μετασχηματιστούν από αδρανείς φυσικές ειτάσεις σε πράσινους δημόσιους χώρους με υποδομές και δυνατότητες εξυπηρέτησης της τοπικής κοινότητας.

Το εργαστήριο κινείται σε τρία επίπεδα.

Σε πρώτο επίπεδο οι φοιτητές θα πρέπει να διατυπώσουν μια στρατηγική και ένα πρόγραμμα ανάπλασης των συγκεκριμένων τεμαχίων που επισημαίνονται από τον Δήμο και θα διατεθούν ως δημόσιοι χώροι πρασίνου. Η στρατηγική θα αφορά τόσο την θέση και την σχέση των πάρκων με το ευρύτερο πολεοδομικό πλαίσιο, όσο και τις χρήσεις, δραστηριότητες και υποδομές που απαιτούνται.

Σε δεύτερο επίπεδο, θα πρέπει να μορφοποιηθεί ένα όραμα σχεδιάζοντας το Σχέδιο Γενικής Χωροθέτησης (master plan) του κάθε πάρκου, επικεντρωνόμενοι στις εισόδους και συνδέσεις, κινήσεις, στάσεις, δυνητικές δράσεις και δραστηριότητες, φυτεύσεις και υποδομές, με μία ήπια κοινωνική και περιβαλλοντικά φιλική προσέγγιση.

Στο τρίτο επίπεδο θα πρέπει να δοθούν εργαλεία, ιδέες και κατασκευαστικές λογικές, ώστε οι προτάσεις να υλοποιηθούν, αφ'ενός μέσα στα δεδομένα φυσικά, κοινωνικά, τεχνικά και οικονομικά πλαίσια και αφ'ετέρου επιτυγχάνοντας τους στόχους της εύρυθμης λειτουργίας, της εργονομίας και άνεσης, της φιλικής υλικότητας, της ασφάλειας, της οικείας αισθητικής και του επιτυχούς βιοκλιματικού σχεδιασμού.

<http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-12216>